

ABONAMENTUL
Pe un an . 28 Cor.
Pe un jum. . 14 "
Pe o lună . 2-40 "
Nrul de Damneacă
pe un an . 5 Cor.
Pentru România și
America . . 10 Cor.
Șrți de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe
an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRACȚIA
Drept Feroviar nr. 40.
INDUSTRIAL
se găsește în vîntul
de noapte.
Mulțumite publice și de
schimbarea nr. 20 în.
Manuscrisurile nu se
potăză.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Aducem la cunoștință abonaților noștri că la cererea mai multora am prelungit termenul de încasare prin rambursă până la 10 Octombrie a. c. Rugăm deci pe restanțieri să binevoiască a achita până la acest termen datoriile lor.

Adm. ziarului »Tribuna».

Prigonirea Institutelor pedagogice.

În timp ce venerabila fițică mitropolitană »Telegraful Român», își deschide coloanele pentru toți naufragiații politici, presa din Budapesta îmbrățișază cu pasiune o problemă de cea mai palpantă actualitate pentru cercurile noastre clericale. Și nu se găsește nici un condei printre fruntașii cu mitră sau cu cruce, puși în serviciul ideii de pace, care să intre în discuție cu toată autoritatea, ce i-o dă oficialitatea, și care să ridice îndrăzneț mînușa nouă, ce ni s'a svârșit în față.

E vorba de școlile noastre pregătitoare de învățători, sau de așa numitele seminarii pedagogice de pe lângă fiecare dieceză, al căror caracter confesional ar urma să fie schimbat în curînd de către actualul ministru de culte, pentru a se institui în schimb școlile de stat, cu limba de propunere exclusiv maghiară.

Ideia aceasta este veche și ni-a fost dat să vedem cum actualul guvern este un

credincios continuator al politicii culturale din trecut. Prin rapoartele tendențioase ale inspectorilor, prin tribulațiunile meschine ale lui Siegescu, prin detaiatele desvăliri ale bravului Petre Ionescu, ideea s'a copt pe semne tot mai mult. Și astăzi ea cere să fie realizată. Guvern și presă, ca și opinia publică unguerească ne pun deci în vedere acest cadou, pe care probabil ni-l vor prezenta în vre-o sesiune parlamentară viitoare, în semnul dragostei ce ne păstrează și al bunelor lor sentimente de pace!

Să vedem acum chipul în care se desemnează viitoarea noastră situație, după ce ni se va face și această nouă operație asupra corpului nostru național. Ce pierdem prin școlile de învățători și ce perspectivă ni se deschide?

Pierdem înainte de toate un trecut întreg de muncă și de strălucire proprii, pierdem condițiile noastre de dezvoltare, așezată pe temeiul propriei noastre energii. Toată munca cea uriașă a șirului lung de dascăli, crescuți în umbra și cu ocrotirea bisericii, se risipește și își pierde caracterul ei de originalitate. Toate idealurile, primitive la început, ale generațiilor lui Tichindeal și Iorgovici, tot ce a creiat Blajul lui Țipariu și mintea organizatoare a lui Eustatievici la Sibiu, vor trebui să se oprească brusc și să facă loc altor convingeri și altor porniri.

Este o curbă mare în cultura noastră, pe care au făcut-o aceste școlile. Dela în-

tâia bucoavă și întâiele rugăciuni încoace dela căsuța cea cu ferestrele lipite cu hârtie și încălzită cu paie, până la mîndrele case de astăzi, cercetate de mii de copilași de Român, câte osteneți, câte transformări n'au fost! Și cât de mult trebuie să prețuim acele generații, cari, împotriva vitregității vremilor și fără nici un concurs din partea statului, au știut să țină pururea aprins focul dragostei pentru limbă și credință.

Iar în locul acestora vine acum statul și, cu prețul cunoscut al limbii noastre, ne va ridica școlile-palate, în cari probabil profesori săcui vor lua în mîna educația dascălilor noștri. Caracterul, firea întreagă și toată simțirea învățătorilor noștri vor primi alte norme de dezvoltare. Limba unguerească va fi chemată să le potolească vechile credințe, să le smulgă din piept orice conștiință de neam, orice îndatoriri către naționalitatea lor. Este acesta începutul unui mare și dureros proces de disoluțiune, căci dela trecerea la stat a școlilor pedagogice, până la acapararea completă a școlilor confesionale pentru popor, este numai un singur pas. Și școlile odată pierdute, am pierdut și întreaga noastră autonomie culturală și ne-am așezat la gât piatra ce ne scufundă.

Conducătorii noștri se găsesc așa dar în fața unui moment de grea răspundere față de viitorul poporului român. Proiectata reformă a învățămîntului este direct o chestiune de viață, de a fi, sau a nu fi și trebuie să ne alarmeze pe toți aceia, cărora dai-

FOIȚA ZIARULUI »TRIBUNA».

Luni seara.

Septembrie,

I.

Se scutură salcâmiile...

Cu toată autoritatea calendarului, nu mai pot crede, că sîntem încă în vară, și că numai peste zece-douăzeci de zile vom trece supt stăpînirea cumpănită a toamnei. E un soare destul de frumos încă, dar strălucirea lui e rece, ca zimbele unei regine. Și, în lumina filtrată, ce scaldă cuprinsul, nu mai e tremurul viol, ondularile jucăușe la marginea zării. S'a potolit danțul acesta al atomilor, deodată cu suflul rece și cumpănit al firii. Fiecare pribege, din tortul blăstămat al miresel necredincioase, colindă prin aer, învăluind în mresja lor fină toate chloțele verii, toate palpitările de caldă și fecundă viață...

În toamna naturii aceste fire pribege se aseamănă cu cele dinții fire arginții ai vârstei omeștii. Se începe viața de muncă, greul vieții, în vreme ce zbanguielile zilelor caniculare, se ogolesc, amușesc încetul cu încetul, ca un cântec prins în surdina.

Copiii, — bieții de ei! — își dau și ei obolul lor, la acest praznic al tristeții. Jocurile lor se curmă, ca la gestul unui vrăjitor înrăit, — și toată dragostea ce l'impregnuia în casa părin-

tească, se împrăștie ca un abur, când urcă pentru întâia oară treptele școlii în străini.

Ce mari sînt zidurile aceste, ce gălăgie e prețutindeni și ce de ochi li privesc cu o curiozitate de om străin. Nu mai e licărirea aceea caldă din ochiul părintelui, nici miădierea deosebit de dulce a graiului. Copiii celalalt li privesc cu ochi nelucezător, cu o teamă vădită. Nu se cunosc și n'au curajul de a se împrieteni. Tot ce văd ei, sînt multe străine, cari difer așa de mult de acele ale părinților și a celor din satul lui.

Învățătorul din sat, cu ochelarii pe nas, cu glasul părintesc, era mai altcum; se împrietenisera mai de vreme cu el, căci li cunoșteau de mai înainte. Aici însă au dat peste dascăli mulți și încruntați, cari nu-l zic pe nume și cari vorbesc mai aspru și mai răspicat.

Și casele — ce mari sînt și frumoase! — și o biserică mare, de ar putea să încapă de trei ori bisericuța lor — de trei ori, cu turn cu tot!

În cancelaria directorială e o înghesuțală de moarte. Sînt încă abia câteva locuri libere și oamenii se înghesuiesc, să le la cu asalt. Ies pe urmă triumfător, cu o fiduțică în mîna, ștergându-și fruntea de sudoare... O pornesc apoi după cărți și cumpără, tot cumpără, din o listă mare — și copilul privește cu spaimă, la vrăful, ce crește tot mai mare, tot mai amințitor par'că...

Adoarme seara, zdrobit de oboseala drumului și de prea multele impresii — și se trezește speriat într-o sală mare, între tovarășii zgomotoși, cari s'ar peste paturi și se bat cu pernele.

În școală inima l-se strînge cît un purice. Cuvintele dascălilor li sună greoaie; nu înțelege aproape nimic.

Se gîndește la jocurile întrerupte, la hoinăriile lui când era cu vitele la hotar, la satul lui. Și se întreabă cu mirare: cine m'a adus pe mine aici?

Într'un vagon de clasa a treia badea Toader își numără și el creșterii. Vînduse la tirgul Sîntei-Mării o păreche de junci ca acela și nu mai avea decît ceva aramă pe fundul șerparului. Erau mai scumpe toate de cum își închipulse cu mintea lui de sătean.

Chibzuește și socoate de unde ar mai face seamă peste două luni de alți bani, că vise și larma și hălnițele copilului sînt cam subțirele.

Și fruntea l-se posomorește — și o dungă neagră l-se ivește la îmbinarea sprincenelor. Cu cîtă dragoste piecuse el de-acasă, la sfatul popii, să și ducă copilul la școală. Avea așa o căldură la inimă; se simțea puternic și întinerit cu zece ani. Acum, că își da seama de greul cheltuielilor dela început, nu mai avea curajul să se gîndească la cele ce aveau să mai vină. Și o întrebare se ridica tot mai întunecată în sufletul lui amărît: nu-mi puteam lăsa copilul acasă?

Ascultă, în goana trenului, o discuție aprinsă. Sînt doi preoți.

— Ce vrei, spune unul, ce să facem cu atîta amar de om învățat. Li țărîm cu mari greutate dintr'o clasă în alta — și pe urmă, când a mîntul gimnaziul, ce te faci cu ei? La teologie nu li-l primește, căci e prea mare aglomerarea; la universitate nu-l poți duce, căci și ai siet punga cu totul... Ce faci cu ei? Li dai la notarășul să scrie în cancelarie pentru 20 de zloți?

nuirea noastră pe aceste plaiuri străbune le mai este scumpă.

Este mai întâi datoria prelaților români, ca să se cutremure de gândul, că statul le ia de supt mână și influența lor conducerea și întocmirea celor mai de seamă institute de educație a poporului român. Este datoria puștilor noștri deputați din dietă, ca să ridice chestiunea la timpul său și să i dea toată întinderea, ce i se cuvine. Sinoadele, congresele și conferințele naționale să-și spună cuvântul cu glas tare și răsunător și presa să-și facă datoria. Problema ce este pe cale a se afixa, este un fel de steag roșu, în jurul căruia trebuie să ne adunăm cu toții.

Dar... cu toate că revolta ni se pare atât de firească și că nimic n'ar trebui să ne facă a ne îndoi, că, la cea dintâi încercare a guvernului de a ne lua școalele de învățători, indignarea și împotrivirea poporului nostru va izbucni cu putere elementară, există indicii contrare destule. Faptul că presa ungurească a relevat pe larg această reformă viitoare, pe când ziarele noastre au rămas indiferente, este cât se poate de caracteristic. Faptul că nu s'a găsit nimeni să-i răspundă deputatului săsesc Neugeboren, care admite închiderea școalelor confesionale de învățători și cere concesiuni numai pentru școalele săsești de această categorie, ni se pare iarăși curios. Reticențele organelor bisericesti sânt o probă de întelăsări vinovate. Și la toate acestea se adaugă și îndoielnica atitudine a corpului învățitoresc, care tocmai acum găsește cu cale să-și exprime dorința de a merge la Pesta. Treceam acum prin o epocă de îndoieli și de moravuri suspecte, când mitrele episcopesti se pleacă blnevitoare spre voința guvernelor și când voințele noastre se clatină supt ademenirea sistemului de corupție. Este acesta un punct critic în viața noastră, o criză adevărată, în care ne-au împins greșeli și lovituri neașteptate. Din noua primejdie nu ne va putea scăpa decât o *sforțare din cele mai uriașe!*

Duplicitatea dlui Mangra—Brote. Ziarul bucureștean »Epoca« publică o informație de o gravitate excepțională cu privire la rolul politic al dlui Mangra și Brote în tratativele de împăcare.

Iată ce spune »Epoca«:

»Aflăm în mod pozitiv că, dacă guvernul dlui Khuen Héderváry a combătut cu atâta violență pe candidații partidului național român la alegerile din Ungaria, aceasta a fost din cauza intervenției dlui Eugen Brote și vicarului Mangra.

Acești doi au spus primului-ministru ungar, că dacă va lăsa să pătrună prea mulți candidați Români în parlament, atunci opera sa de împăcuiere va deveni foarte dificilă, din pricina radicalismului reprezentanților cari vor rămâne intratabili față de concursurile pe care ar dori să le smulgă guvernul.

În urma acestora, primul ministru ungar s'a hotărât la acea samavolnicie electorală care a închis porțile camerei din Budapesta atâtor valoroși luptători ai cauzei naționale și a făcut să curgă în atâtea părți sângele bravilor alegători români.

Congres național român în Bucovina. Din Cernăuț ni-se anunță: Pentru a discuta diferitele chestiuni politice la ordinea zilei și în rândul întâi pentru a discuta statutele partidului național român, pe ziua de 2 Octombrie 1910 s'a convocat *întâiul congres național al Românilor din Bucovina.*

A doua zi adunarea națională, compusă din președintele partidului, din membrii comitetului executiv provizoriu și din toți membrii comitetelor districtuale se va întruni la ședința constitutivă cu următoarea ordine de zi:

I. Hotărârea programului în special:

1. Pentru chestiuni agricole, referent Alexandru baron Hormuzachi.

2. Pentru chestiunile cultural-naționale și anume:

a) Pentru limbă, referent dep. Teofil Simionovici.

b) Pentru școală, referent d. Mihail Chisano-vici.

c) Pentru biserică, referent preotul Atanasie Gherman.

II. Alegerea comitetului național.

III. Discuția asupra ținutei Românilor la apropiatele alegeri pentru dieta țarel. Eventuale.

»Telegraful român« și articolele dlui Brote. Citim în ziarul »Seara« din București: »Dacă este nemai-pomenită căderea în așa hal a unor oameni ca Mangra și Brote membri și premiați ai Academiei Române, până ieri fruntași ai fraților de dincolo, este cu totul dureroasă atitudinea metropolitului Meșianu din Sibiu, care a pus »Telegraful român«, organul oficial al bisericii ortodoxe naționale din Ardeal, — la dispoziția samsarilor necinstiți ai guvernului din Pesta.

Ieszenszky concedat? Un ziar budapestan surprinsese ieri lumea politică cu senzația că primul ministru își va concedia în curând pe secretarul general Ieszenszky, crâncenul Caligula al maghiarilor. Cauza acestei concedieri fără de veste, ar fi că între contele Khuen și secretarul său s'ar fi ivit în timpul din urmă acute divergențe din pricina atrocităților neînfrinate dela alegeri. Din izvor semioficios senzația aceasta se desminte acum, ca fiind o simplă scornitură, deoarece între primul ministru și între secretarul general nu există divergențe de nici o natură. Comunicatul semioficios e întâmpinat astăzi de necondiționatul nostru crezământ.

Misiunea specială engleză la Viena. Sâmbătă seara a sosit la Viena misiunea specială engleză pentru a notifica M. Sale împăratului urcarea pe tron a regelui Gheorghe din Anglia. Misiunea a fost condusă de lordul Rosebery întovărășit de fiul său Neil Primrose. Seara ministrul plenipotențiar al Angliei dl Fairfax Cartwright a dat în onoarea misiunii un dîneu la care a luat parte și ministrul de externe, contele Aehrenthal, mai multe somități, precum și cei cari făcuseră onorurile misiunii speciale.

Apponyi — agent electoral. Își vine să te strici de ris când vezi până unde merge grandomania patrioților noștri. Ci-că Teodor Roosevelt, celebrul Teddy, fostul și — poate că — viitorul președinte al Statelor Unite, a venit în Ungaria

— Ce faci cu el? Tot e om cu carte și nu moare el, dacă e harnic... tot lese el la suprafață.

— Mai bine l'ar fi frântit profesorii, când era pe a patra!

— Bine, omule, dar tu li rugai cu pălăria în mână să-ți-l facă scăpat măcar cu o secundă.

— Destul de prost am fost; trebuiau să fie ei mai cuminte!

— Așa zici acum. Dar mi-ar fi plăcut să te văd atunci. Ce atâta tânguire! Pară-l bine, că are gimnaziul. Muncească și el, că de aceea o învățat atâta amar de carte. Astăzi omul începe a fi socotit, numai după ce a trecut pragul gimnaziului...

Sosim la gară. Trebuie să mă dau jos, fără să pot urmări aceasta discuție, de o rară actualitate și importanță pentru orice cap gânditor.

Cam aceste frânturi de imagini îmi treceau prin minte, într-o goană cinematografică, în clipa când am trecut pragul clasei întâi gimnaziale — și am privit la cele șizeci părechi de ochi, ce mă fixau clipind cu teamă. Ce plâpânzi erau cu capetele tunse, în cămășuțele și stralele lor

dela sate, pe cari aveau să le lapede în curând...

În ochii lor era totuși atâta nădejde par'că, atâta încredere într'un viitor fericit și sigur — care cine știe dacă n'o să întârzie pentru mulți din ei.

Iau cartea de citire și unul oacheș începe să citească, cu glasul scăzut de emoție, apoi din ce în ce mai răspicat: *Povestea lui Harap-Alb.*

O învioreare trece peste capetele micușilor. Un petic din sufletul lor se desvăluie, în luminoasă revărsare a amintirilor: Feți frumoși, împăratul-Verde, smei și bălaurii, Ileana Cosânzeana...

Frunțile se descrețesc: ca prin farmec, ochii băieților lucesc de o mare bucurie: au regăsit firul, ce li lega așa de strâns de copilăria lor, de satul îndepărtat din ascunzișul pădurilor de brad, de poveștile cu cari au crescut de când și-au deschis ochii, în poala bunicăi...

Cartea trece din mână în mână — și tot mai senine sânt gândurile, ce planează asupra noastră în această zi duloasă de toamnă, când lumina nu mai tremură în ondulări la marginea zării, și fire rătăcite pribegesc în văzduhul clar, învăluind în mreaja lor diafană toate chloțele verii, toate palpitările de caldă și fecundă viață... *Al.*

Întâiul sbor.

— Însemnările unui trecător. —

În după prânzul acela de lulle, în timp ce asfaltul orașului te dogorea, afară din barieră, pe câmpul Cotrocenilor câțiva inși așteptăm să vedem pe Vlaicu făcându-și încercările.

De alungul »taberei« același amorțeală, același toropeală vătălică, te făcea să te ulți la văzduhul împielit, pe care nu se ivia nici umbra unui nor. Numai ici colo pe sub desigurile cazarmilor răsunau trompete de soldași ce desprindeau diferite semnale, cu toată arșița zilei.

Iar în dreptul hangarului sub care se adăpostea pasărea lui Vlaicu aștepta un grup de prieteni, câțiva ofițeri și soldații ce-i dădeau ajutor tânărului aviator.

În sfârșit pasărea a eșit la lumină, Vlaicu între soldații cari îl întreabă ne contenit, câte ceva, vorbește, le răspunde lămurind pe fiecare, uitându-se cu luare aminte la tot. Nimic nu lipsește, motorul — inima pasărei — începe să tărăie și aviatorul se așează pe scaunul lui, pornind ușor. Câțiva metri netezește pământul, apoi deodată

Fabrică de parchete,

Gluj—Kolozsvar.

Fabrichează orice parchete din sterjar și carpen pe fond de asfalt.

Lucrări de cherestrea în orice mărime, în lemn de stejar, carpen și brad.

Primește prelucrarea completă a dușumelelor.

numai fiindcă a avut să câștige pe nu mai puțin celebrul orator Apponyi — de cortez. Căci Roosevelt candidază la președinția Statelor Unite, și se poate întâmpla ca cele 700.000 de voturi ale »maghiarilor« din America să decidă rezultatul alegerii. Apponyi va și pleca în America, nu peste mult.

Dureros este numai că dintre cei 700.000 de »maghiari« mai mult de jumătate sânt Români, Slovaci, Sârbi, Ruteni etc.

Politică culturală unguerească. Dl. Emel Babeș urmează, în »Világ«, cu învățăturile sale moderate pe cari, voind probabil să-și câștige un titlu la recunoștința românilor, le dă acum unguerilor. (Avem informația că »T. R.« le va traduce. Mef.) Păcatele părții I-a a acestui articol, arătate de noi, se află și în partea II-a. Aceleași lingusiri la adresa stăpînitorilor de azi, aceleași lovituri aplicate leilor căzuți dela putere, și aceiași umilință condamnată în fața unor concepții eronate, născute în capetele celor ce nu pot înțelege necesitățile sufletești ale unui neam.

Acestor lucruri dl. Babeș le mai adaugă o erezie. D-sa vede că astăzi predomină opinia publică unguerească »lozina unității culturale unguerești, ideea monopolului cultural; popoarele de baze diferite pot vorbi ce limbă le place, dar cînd este vorba de dezvoltarea, de cultivarea limbii lor, adecă de civilizația acestor popoare: ea se admite numai în limba unguerească, în interesul culturii unguerești«. Cu toate că nu putem vorbi pretutindena limba care ne place, este adevărat că încercările noastre culturale sînt sufocate, după putință, de reprezentanții statului. (Vedeți, din ciudățeniile d-lui Babeș ce fel de fraze și judecăți ies!) Cîcă odată, de mult, ar fi fost altfel. Firesc ar fi ca dl. Babeș să condamne cu hotărîre direcția de azi. Dar ascultați: »Dovedise-va de bună sistemă cea nouă; din punctul de vedere al culturii generale și al celei speciale unguerești sînt îndestulătoare rezultatele de pînă acum ale sistemii acesteia; este ea mai potrivită decît aceea a politicii culturale din 1868? — acestea nu se pot stabili cu certitudine matematică azi, cînd sistemă este abea în stadiu experimental».

Foarte românește! Și sîntem siguri că dacă, peste 50 de ani, va fi iar un guvern care să stea de vorbă cu moderații, »stadiul experimental« se va constata și de Babeșul vr'unui »Világ« de-atunci.

Scrisori din București.

O nenorocire din neprevădere care costă viața mai multor oameni. — Sfârșitul vacanței. — Bucureștenii se întorc. — Cazul de holeră de pe »Dunărea albastră«. — Aviația la modă. — Guvernul s'a hotărît. — Ultimele sboruri.

București, 27 August.

Eri pe seară Capitala României a avut de înregistrat o nenorocire cu adevărat groznică, — cum uzitează așa de des gazetele să pună în capul articolelor lor de reportaj — nenorocire de care nu s'a mai întâmplat la noi de ani de zile.

În strada Radu Vodă Nr. 22 la un vechiu imobil, în care se afla atelierul de cartonaje al unui anume Z. Weissberg, se începuseră de curând lucrările pentru mărirea localului și a atelierului.

Fie pentru a-și păstra dreptul de vedere, servitute stabilită de ani, asupra unui fond vecin, drept care-i da posibilitatea să aibă mai multă lumină în atelierul proiectat a fi mărit, fie mai ales — lucru ce este foarte probabil — pentru a nu face cheltueli tocmai mari, Weissberg a pus să se construiască ziduri noi de beton armat peste cele vechi și încă cu două etajii. Fatalitatea a voit ca tocmai eri, în plină activitate a muncitorilor, iar nu într-o zi de sărbătoare, greutatea noilor ziduri se provoace catastrofa.

Întreaga ciădire ridicată peste zidurile cele vechi dinpreună cu o boltă de atelier s'a prăbușit, cu un sgomot asurzitor, peste muncitorii cari, la orele 4 d. a., se aflau în plină activitate.

Scena care s'a petrecut în momentul grozavei surpări nu se poate descrie în cuvinte omenești. Trebuie ca cineva să asiste la asemenea grozăvenii ca să le înțeleagă, dar niciodată nu poate găsi cuvinte potrivite ca să descrie toată jalea și durerea ce provoacă o asemenea nenorocire. Sub imensa lor greutate zidurile au înăbușit 4 muncitori, unii dintre ei cu familii grele și a rănit greu pe alți 12.

Autoritățile noastre au luat măsuri arestând pe constructorul care conducea lucrările. Dacă proprietarul poate avea în vedere unele economii, arhitectul, care pricepe lucrurile, este desigur de mai multe ori criminal în asemenea împrejurări cînd patru vieți omenești sânt ridicate, iar alte douăsprezece puse în mare primejd e.

Vacanța e pe sfârșite.

Lumea se întoarce din toate părțile cu bagajele prăfuite de drum și hodorogite de bușelie pe cari au trebuit să le sufere și mai ales cu punga goală rău, ba chiar și îndatorată.

Incepe să rază țărănia, aripile se avîntă la o jumătate de metru, la înălțimea unui om, la aceea a unei case, în vreme ce uralele soldaților și ale tuturor celor de față îl fac pe aviator să și simtă inima crescînd.

Și nu știu dacă am avut vre-odată bucurie mai mare ca în clipele acelea în care Vlaicu pe aripile pasărel lui, se ridică ușor, năzuind spre înălțimile atmosferei în care se va înălța mereu de aici încolo.

Ca și o pasăre ce prinde aripă întâia oară și îndrăznește să-și ia vînt câțiva pași dela cuib, cu același palpitate și cu același veselie fără seamăn și a făcut Vlaicu întâiul sbor, virînd frumos în fața celor stăpîniti de un entuziasm nemărginit.

Zburase frumos, minunat de frumos, franțuzii mai toamna și primăvara trecută și o bucurie mare te stăpînea văzînd pe un om, pe un semen al tău, bătînd căile văzduhului cel atîta de neprimitor.

Însă întâiul zbor al lui Vlaicu mi-a insuflat o bucurie fără seamăn, aproape de ordin egoist, ca și cum eu însuși mi-aș fi fost cel ce năzuim spre înălțimile văzduhului, odată cu aviatorul nostru.

Nu se poate să nu-ți umple sufletul de voie bună o asemenea faptă a unuia de același neam cu tine. Ca Român m'am simțit mîndru în clipele acelea în care aviatorul nostru zbura cu aparatul lui pe câmpul Cotrocenilor, în vreme ce aiurea — în țara zborului, în Franța — se sărbătorea triumful celor ce făcuseră Circuitul de Est.

Și tot ce a urmat, zborurile admirabile din zilele acestea, cînd Vlaicu a îndrăznit din ce în ce mai mult să se înalțe, stăpînit de acel »mai sus, tot mai sus!« ce nu mai îl putîntă să rămăie prea aproape de pămînt ori căruia a fost de stăpînit de farmecul văzduhului — toate zborurile aviatorului nostru, ale întâiului nostru aviator m'au impresionat, însă nu cu același putere.

Acel dintîi zbor, prima de prindere a aripelor cu văzduhul, acea dintîi atingere cu neantul văzduhului, — prima avîntare în spațiu a lui Vlaicu a rămas în amintire ca un vis frumos la care ție drag să te gîndești, mai ales cînd asemenea vise sânt atît de rare.

»S:ara«.

Dela munte lumea a început să vină de mult fiindcă răcoala timpurie a lui August din anul acesta l-a gonit fără cruțare; — dar unii, cei cu parale, s'au repezit la mare, la Constanța, unde în luna August este toată sezonului. Acum, de câteva zile, și Constanța a început să fie părăsită. Farmecul mării liniștite într'a doua jumătate din August pîere, căci vin furtunile spăimîntătoare, obișnuite în aceste timpuri pe Marea-Neagră, vin ploile, apa se răcește, petrecerile se împuținează și animația dispare... Bucureșteanul, deprins cu veșnica agitație și cu emoțiile plăcerilor variate, se plictisește în Constanța, care-și recapătă culoarea și mirosul de provincie treptat-treptat... În capitală se reia firul, întrerupt în Mai sau Iunie, vieții de muncă și de petreceri, teatrele se redeschid, concertele fac din nou să răsunе Ateneul și Liedertafel-ul, iar sălile de intruniri publice își regăsesc sonoritatea în glasurile hodorogite ale tribunilor poporului.

Reîncepe viața politică și cu ea cancanurile și campaniile de »răstornări« și de atacuri reciproce. Iar această viață politică plină de atîta farmec pentru cetățeanul capitalei și de atîtea subiecte pentru gazetarul român, pune în mișcare totul pe toată lumea.

Cel cari ași mai rămas rătăciți prin depărtatele văi ale munților ori fermecați de murmurul ademenitor al valurilor mării infuriate, întoarceți vă căt mai curlad acasă, — căci astfel — cine știe! veți reveni cu dorul în suflet după huiltul Bucureștilor de vară și cu plictiseală pentru tot ce ași resimțit în vilegiatură!

În sfârșit un caz de holeră.

Dunărea, pe valurile ei albastre, — *die blaue Donau* — ne a adus un călător turc bolnav de holeră. Vaporul »Erz ébet Király« — pe care toate gazetele bucureștene l-au scris »Erz-ébet Kyrolis« — era fericitul... — cum să-l zicem? — vehicul, care transporta bolnavul de holeră.

La T. Măgurele autoritățile au dat de știre căpitanului că se interzice atît ancorarea cît și debarcarea de călători pe țărmul românesc. La București a ajuns imediat știrea despre declararea cazului. Emoție generală... Gazetele au dat toate amănuntele cu înfrigurarea celui dornic de senzațional. O zi lumea a rămas sub groaza huiltii vecine care-și plimba coasa aproape de noi, pe Dunăre, la vreo două ceasuri cu trenul de București... A doua zi, însă, totul s'a desmîniț; n'a fost holeră, ci intoxicație alimentară și alburminurie...

Moda e mare lucru la noi.

Deocamdată aviaționea este la modă și dac'ar da Dumnezeu să ție mai mult moda. Cel puțin așa se pare că va ține, întrucît de acum se vor întoarce bucureștenii iubitori de modă și de sporturi.

Vlaicu a făcut noi sboruri în fața primului ministru și se pare că de-acum a înfrînt toți dușmanii și toată indolența de care dădeau dovadă cercurile oficiale.

Este vorba de un premiu al Statului pentru primul aviator român care a cucerit cu succes văzduhul, precum și de ajutarea cu toate sumele necesare a celorlalți aviatori spre a-și vedea odată mașinile gata de zburat.

Pe de altă parte Joi seara s'a petrecut un nou eveniment aviatice pentru bucureșteni. Pilotul francez Molla a făcut un zbor, acesta este primul, pe deasupra cetății lui Bucur și s'a reîntors la aerodromul din Kitila după o călătorie de 31 minute la înălțimea de 200-450 metri.

Astfel că azi întregă populație nu numai a Bucureștilor, dar a întregel țări, urmărește cu interes zborurile aviației și e dornică de a l vedea mai ales pe Vlaicu și pe ceilalți români, cucerind succese cu adevărat mari, cari să ne pună în rînd cu neamurile din apusul Europei.

Neumann M.

atelier de haine pentru bărbați, copii și femei.

Secție deosebită pt. efectuarea comenzilor după măsură.

Furnisorul curții imperiale și regale.

Situația politică.

Audiența contelui Khuen.

Cea dintâi adiere în lunga acalmie politică a adus o audiență de astăzi a primului ministru la monarhul. Conte Khuen a sosit încă ieri la Viena și a avut întrevederi cu ministrul de finanțe, cu Lukács și cu banul Croației. Azi la orele 12 primul ministru s'a înfățișat în audiență, fără îndoială că pentru a raporta monarhului despre planurile din viitorul apropiat ale guvernului, precum și despre acutele stări din Croația.

După toate semnele, sesiunea parlamentară din toamnă va începe domoală și probabil că nici marile probleme ce așteaptă o soluție din partea delegațiilor, nu vor tulbura mult situația politică și nu vor primejdi nici situația guvernului. Viitorul, nu tocmai îndepărtat, ascunde totuși problemele cele mai dificile ale statului, menite să săvârșească marea prefacere ce de mult e așteptată în organismul putred al statului.

Care va fi punctul de mănecare al marelui proces de prefacere, nu se cunoaște astăzi și în perspectiva viitorului se desenează încă tot dodonicul semn de întrebare al celei mai depline nesigurante.

Ministrul Székely despre votul universal.

Ministrul de justiție, Székely, s'a făcut Duminecă și el flașnetă cântecului despre »caracterul unitar maghiar al statului«. Ministrul a apărut adică între alegătorii săi din circumscripția Szombathely și le-a vorbit despre planurile apropiate ale guvernului. Bineînțeles că n'a putut înconjura cele două chestiuni principale cari frământă azi obștea în Ungaria: Votul universal și banca autonomă. Referitor la reforma electorală a spus că guvernul nu va scăpa din vedere pretențiile legitime ale cetățenilor, pe cari actuala lege electorală nu-i mai satisface. E foarte mare numărul celor cari cer azi intrare în șanturile constituției. Guvernul însă în vreme ce va căuta să înzestreze pături mai largi cu dreptul de vot, va alcătui reforma așa, ca interesele ungarimii să nu fie știrbite.

Despre banca autonomă ministrul a spus că, ea e dorită deopotrivă de toți ungurii, țara e însă săracă și n'o poate înființa din puterile ei proprii. Va trebui să muncim încă mult, — a zis Székely — să ne fortificăm pe toate terenele vieții economice, până să putem realiza banca autonomă a Ungariei.

Convenția comercială cu Serbia.

Reprezentanții celor două guverne — ne spune o telegramă din Viena — se vor întruni mâine pentru a semna noua convenție comercială cu regalul sârb.

Încercări cu naționalitățile.

Organul contelui negru a luat, se vede, obiceiul de a da, în fiecare Duminecă, cititorilor săi câte un prim despre chestia naționalităților. Regretăm că nu putem atribui meritul acesta bărbii dela Orade, al cărei apel către presa ungurească a apărut abia Sâmbăta trecută, și care a fost ascultat numai de ziarul oficios al guvernului. Dar trebuie să ne declarăm încântați de atenția ce ni se dă, — nu-i așa, răbdătorule cititor de 40 de ani al zarelor ungurești cari aveau doar câte un fapt divers despre omorurile, bătăile, sălbătăcia valachă, — nu-i așa că trebuie să fim mulțumiți de locul la care am ajuns să se scrie despre noi? Cel puțin moderații au aerul de a prezenta ca un succes al lor împrejurarea aceasta, pe când ea s'a

impus prin forța pe care o reprezentăm noi ca popor.

Deci, »Magyar Hirlap« se ocupă de noi. În fond, articolul vrea să fie o polemică cu scrisoarea părintelui I. M. Crainic, adresată — prin »Tribuna« — dlui Réil (în chestia apropierei sociale dintre Români și Unguri). Se înțelege de sine că n'avem să ne așteptăm încă la recunoașterea pe față a justelor noastre pretențiuni, ci la combaterea lor din partea dușmanilor politici. Dar acum vedem că nici loialitatea discuției nu trebuie să-i-o cerem presei șovine. Căci din lunga serie de argumente, aduse de părintele Crainic, ziarul unguresc alege pe cel la care ne-am oprit mai puțin: serviciul poștal care face tot felul de greutăți naționalităților, în primul rând gazetelor noastre. Noi, cel puțin la trei zile, simțim aceasta, și prin urmare sânt de prisos asigurările despre »sfințenia secretului epistolar în fața poștei ungurești«.

De altfel organul lui Andrássy dorește din suflet contelui Khuen să »ne poată înșela« și trage pe sfoară în tratativele de pace, cari se fac cu atâta gălăgie. Am dori aceeași sinceritate și dela moderații noștri: să recunoască un caracter de interese personale al acțiunii și intervențiilor lor necompetente. La ce să mai umbie cu mâța în sac?

Chestia catechizării.

Reproducem din »Unirea« dela Blaj acest articol scris într-o chestie de mare însemnătate pentru educația religioasă-națională a tinerimii noastre.

În timpul din urmă s'a discutat mult despre chestia catechizării și e bine, că să discutăm, și și mai bine ar fi dacă s'ar controla mai mult din partea superiorilor, ca se catechizează, sau nu, și dacă s'ar pedepsi cu asprime cei neglijenți. Noi n'am ajuns încă acolo, încât preoții să vădă în datoria de a catechiza o datorie strâns legată de oficiul parohial. N'am auzit până acuma, să fi fost pedepsit, ba nici măcar dojenit, un preot pentru că nu și împlinește datoria, de a catechiza. Zădarnic se aduc hotărârile, zădarnic se vor compune canoane, dacă nu se iau măsuri aspre contra celor, cari nu le observă și le calcă. Sânt catechet de 6 ani și de 4 ani încoace (în câte 18 ore pe săptămână. Pe lângă aceea mă îngrijesc de o parohie destul de mare și totuși nu mă plâng că n'am vreme, pe când majoritatea preoților noștri se plâng, că nu are vreme să țină pe săptămână 2 ore. Să mi-se lerte, dar nu lipsa de timp e cauza, că nu țin orele, ci lipsa de bunăvoință de a și împlini cea mai frumoasă parte a oficiului preotesc.

Cei cari împlinesc oficiul de catechet dăm de multe greutăți și mai cu seamă cei ce avem să catechizăm la școli străine. Înainte de toate eu nu înțeleg, de ce nu se publică din partea superiorității o instrucție amănunțită pentru catecheti. Câte ore putem pretinde să ni-se dea la singuraticile școli? Ce sărbători ale noastre au să le țină elevii noștri? Care e relația catechetilor față de directorii școlari, și care e relația față de parohul locului, respective față de protopopul districtual? Ce rapoarte și informațiuni avem să dăm? De câteori avem să mărturisim și cuminecăm pe elevi și putem cere să fie lăsați dela ore, pentru a fi mărturisii și cuminecați? În acestea și în alte multe afaceri sântem siliți să lucrăm pe nimerite. Poate că la unele din aceste întrebări să se afie răspuns în circularele consistoriale, dar de unde să știu aceasta eu preot tînăr, care n'am colecția circularilor și cărui în seminar despre astfel de lucruri nu mi-s'a propus nimic?

Un alt neajuns e lipsa de manuale. Pentru gimnaziile avem manualele cari se folosesc și în Blaj, și le potrivim cum putem. Eu d. e. în clasa I. gimn. iau istoria biblică și numai în a II-a iau Catehismul, iar deodată cu istoria universală a

bisericii propun — după manuscris — și istoria bisericii noastre pe scurt. N'avem pentru gimnaziile însă nici un manual, care să trateze amănunțit liturgica. Catehismul atinge aproape numai părțile dogmatice ale liturgiei, iar altă carte pentru liturgică nu avem. Eu cred, că la o nouă ediție a Catehismului ar trebui umplută și această lipsă. Celea trei părți ale Catehismului ar putea fi reduse la două — credința și morala — și ca parte a treia să figureze liturgica, care să cuprindă explicarea amănunțită a sf. Liturghii, a sf. sacrameinte și a sacrameinte'or. În forma aceasta am ajunge, ca elevii să cunoască și priceapă însemnătatea diverselor slujbe ale bisericii noastre.

Dacă privim însă manualele pentru școlile elementare, trebuie să spunem, că sânt necorespunzătoare. Singură istoria biblică ar corespunde, dacă i s'ar da o limbă populară și dacă părțile dela intrarea evreilor în Canaan până la Testamentul nou ar fi sau prelucrate, sau lăsate cu totul afară. — Catehismele ce le avem, pentru clasele elementare nu le putem folosi la nici un caz. Istorie bisericească pentru elementare nu avem, precum nu avem nici un manual pentru clasele I. și a II elementară. Ar trebui compuse manuale pentru școlile cu mai mulți învățători, — și prin urmare cu mai multe ore de religie — și alte ar trebui pentru școlile străine și pentru școlile cu un învățător, în cari însă dau numai două ore, cari după părerea mea sânt prea puține, pentru a putea face spor multșimilor.

Pentru școlile de meseriași n'avem cărți nici bune nici rele, ci sântem siliți a propune după buna noastră chibzuință. Pentru școlile acestea mai cu seamă ar trebui să avem manuale bine lucrate, deoarece e vorba de a crește o clasă de mijloc credincioasă bisericii și prin aceasta credincioasă neamului.

Un rău mare e că, biserica noastră nu se îngrijește destul de catehizarea la școlile medii și eu cred, că neglijenții acesteia a bisericii, e a se atribui răceala cu care se porție o mare parte a inteligenții noastre față de biserică. Mulți din inteligenții noștri au absolvat școli străine și în acelea nu a fost cine să le sădească dragostea față de biserică pentru că nu s'au ținut regulat oarele de religie. Ei au văzut, că toate confesiunile se îngrijesc de credincioșii lor, numai de ei nu se îngrijește nime.

În Cluj și în Făgăraș catehizăm capelanii, cari în primul rând sântem cateheți. În Alba-Iulia avem doi preoți greco-catolici și totuși catehizația e lăsată în mâna romano-catolicilor. Nu înțeleg apoi pentru-ce nu se completează oficiul de capelan în Sibiu și pentru-ce nu se înființează parohie greco-catolică în Brașov, pentru că în acestea locuri avem lipsă mare de cateheți cari să poată sta de elevii greco-catolici. Biserica gr.-or. a sistematizat posturi de cateheți în toate locurile, unde are elevi mai mulți, și îi plătește cu câte 800 floreni. La noi însă în privința aceasta nu s'a făcut nimic!

Eu cred, că dacă va fi conchemat congres școlastic arhidiecezan mixt, acela ar trebui să se ocupe de catehizația în școlile medii străine ca de o problemă vitală a bisericii.

Văd însă, că am ajuns prea departe și am atins niște coarde, pentru cari poate voiu fi luat la ochi. E așa de greu să te ocupi cinstit cu această afacere, fără a atinge coarde dureroase.

Rezum în următoarele: 1. Mai marii ar trebui să controleze cu toată strictețea, dacă împlinesc preoții oficiul de catechet, ori nu. La examene protopopii și comisarii consistoriali (bine ar fi dacă ar leși comisarii în fiecare tract!) n'ar trebui să permită învățătorilor, să examineze dia-

religie, ci să prelinde această dela preoți. Toți cel neglijenți să fie aspru pedepsiți.

2. Ar trebui să ni-se pună la îndemână manuale corespunzătoare.

3. Ar trebui să îngrijească biserica mai bine de elevii cari cercetează școlile medii.

Făgăraș, 30 August 1910.

Octavian Popa.

Primejdia holerei.

Apele infecte ale Dunării par'că sânt menite anume ca, cu toate măsurile de siguranță ce s'au luat, să aducă în țară înfricoșatul oaspe, holera. Azi s'a constatat în Mohács un nou caz de holera și în consecvență ministerul de externe a oprit târgul de țară ce era să se țină zilele aceste în localitate. Primejdia amenință cu toată furia să se descarce asupra populației ce tremură de spaimă și pentru a preveni o eventuală catastrofă, în ministerul de interne s'a ținut azi o conferință pentru a se consulta asupra noilor măsuri ce trebuiesc luate.

Holera între excortați.

În ședința de astăzi a comisiei administrative din capitală medicul șef Dr. Miaden a făcut o descoperire revoltătoare referitor la holera, spunând că zilele trecute poliția din Presburg a excortat un grup de treizeci de oameni spre Budapesta.

La gară însă unul înainte de ce s'ar fi urcat pe tren s'a îmbolnăvit între simptomele holerei și a trebuit transportat la spital.

Poliția din Presburg însă în loc să ia măsurile de precauție și să izoleze pe ceilalți douăzeci și nouă de oameni, la declarația medicului spitalului că bolnavul din chestie nu suferă de holera, ci de catar de stomac, i-a expediat sub escortă spre Budapesta. Dar înainte de ce ar fi sosit aceștia la Budapesta medicul-șef al spitalului din Presburg a avizat telegrafic poliția, că nu e cu totul sigur dacă bolnavul suferă de stomac sau a fost în adevăr atins de holera. Cel douăzeci și nouă de excortați au fost așteptați la gară cu toate pregătirile. Au fost luați în primire și desinfectați și fiindcă la poliție și în spitale nu aveau loc deajuns pentru ei, i-au internat în băncile dela abator.

La această depozitie s'a alăturat și căpitanul poliției, spunând că are cunoștință de caz și fiindcă faptul acesta conține neglijență de serviciu, medicul și poliția din Presburg au fost reclamați ministrului de interne.

Holera în Mohács.

Mohács, 12 Septembrie. Încă nu s'a uscat gheața deasupra mormântului morarului Schlatt mort de holera, când un nou caz a fost descoperit. Țăranul Kovács s'a îmbolnăvit între simptomele holerei și a fost transportat la spital unde i-au constatat holera asiatică.

Cazul a produs mare consternație în populația orașului care se mărește și prin faptul că ministrul de interne a oprit ieri telegrafic târgul de țară care urma să aibă loc azi. Nenumărații vânzători și cumpărători cari sosiseră în oraș au primit știrea aceasta neprevăzută cu proteste zgomotoase. O mare parte dintre oameni a plecat încă seara, dar cu trenul de azi dimineața a sosit lume imensă la târg, neavând cunoștință de opreliște. Oamenii umbă rădăcind cu vitele pe ulițele orașului, neștiind lucrotro să apuce, căci târgul nu se poate ține, fiind terenul păzit de jandarmi.

În oraș s'a format o comisie pentru a lua măsurile de precauție. Aceasta e împărțită în secții după suburbii. Populația e avertizată prin

afise asupra primejdiei ce aduce apa pestilențiată a Dunării. Toți medicii megieși au fost concentrați în Mohács.

Cauza pestilenței e Dunărea și vapoarele care circulă pe ea, infectând apele cu tofelul de murdărie. Din provincie s'au anunțat mai multe cazuri de îmbolnăvire între simptomele holerei. Comuna Vöös-mart — unde Vineri a murit o femeie de holera — e în necondiționată apropiere de Bélye unde după cât se știe, Vinerea următoare vor începe marile vânători la cari va lua parte și împăratul Wilhelm. Pentru a încunjura orice primejdie autoritățile au luat cele mai riguroase măsuri și probabil că în urma acestora să se fi anunțat mai multe cazuri, decât vor fi existând cu adevărat.

Holera în Italia.

Roma, 12 Septembrie. Din Roma se telegrafiază că oaspetele negru înaintază cu pași uriași spre inima țării. După celelalte provincii bantuite, vine și știrea din Anglia că în cursul celor douăzeci și patru ore din urmă s'au constatat patru îmbolnăviri între simptomele holerei azi-lice și au avut loc patru cazuri mortuare.

Conflict de graniță între România și Ungaria.

VI*).

Este un axiom juridic: ca să ai dreptul a prescrie o posesiune, se impune în mod imperios ca această posesiune să fi fost exercitată în continuu și neturburată de nimeni.

Cetitorii noștri știu însă din articolele precedente că atunci când administrația celor 7 scaune săsești din Ardeal a încercat la 1743 să uzurpe cel 23 munți româniști, ea a fost imediat gonită, iar proprietarii Români, din principatul Valahiei, au continuat a-i poseda înainte, neturburați de nimeni, după cum dovedește de altfel însăși afirmațiunea primăriei sau magistratului din Sibiu dela 1769, prin raportul contelui O. Donnei, cum că noi posedam acel munți.

Posesiunea, de care se prevalează deci sașii, se probează că n'a fost exercitată nici în continuu, nici neturburată, așa cum pretinde legea.

Iată dar cum dreptul de posesiune, pe care îi invoacă mereu lacomii sași, n'a fost exercitat înainte de schimbarea liniei de frontieră intervenită la 1887 și cum nu le folosește la nimic în legitimarea faptului de uzurparea arbitrară, întreprinsă de ei cu forța administrativă a autorităților locale ungare. Iar după schimbarea liniei de frontieră, oricând s'ar fi petrecut acest eveniment, conform dreptului ginților, care este tot așa de bătrân ca și dreptul în sine, pozițiunea celor 23 munți, prin faptul schimbării liniei de frontieră, a devenit mixtă, deci pusă sub un regim excepțional.

Fapt cert este prin urmare că posesiunea exercitată de administrația bunurilor săsești din Ardeal, după schimbarea liniei de frontieră, oricât de îndelungată vreme ar fi exercitată, este exercitată fără titlu de proprietar, căci oricât ar susține numita administrație că a exercitat o cu titlu de proprietară, este dovedit cu legea că titlu istoric nu avea, acte translativă și mai puțin, cum nu avea nici calitatea de proprietară din cauza imposibilității legilor din principatul Valahiei, adică România de azi.

Astfel dorința sau încăpăținarea sașilor de a susține că posesiunea o exercitase cu titlu de

*) Vezi »Tribuna« Nr. 160, 170, 175, 178, 179, 183.

proprietar, se izbește de puterea legilor și chiar dacă ei ar fi exercitat-o direct, este tot numai o posesiune precară, care nu dă dreptul la prescriere.

Dar mai departe: Este un principiu sacru de drept, pe care nu administrației bunurilor săsești îi este dat să-l discute ori să refuze a-l accepta. Acest principiu, care dictează, și vrînd-nevrînd, trebuie să te supui ordinelor lui, glăsuiește lămurit că prescripțiunile prin posesiune a bunurilor teritoriale internaționale nu au nici un termen, ceea ce însemnează că nimeni nu poate întrerupe continuitatea unui drept vechiu, a cărui revendicare se poate cere oricând și prin orice mijloace.

Aceste drepturi nu se sting niciodată decât numai prin puterea timpului și sancțiunea istorică. Și în această privință istoria națională a ambelor țări, România și Ardealul, pornind dela primul act încheiat la 9 Iunie 1520 între Ianoș craiul Ardealului, și Neagoie Basarab, voivodul Valahiei, act confirmat prin toate tratatele internaționale intervenite succesiv de atunci încoace între suveranii acestor țări, a sancționat că terenu ocupat de cei 23 munți a fost în Valahia proprietate absolută și exclusivă a supușilor României și că nici odată nu a fost al administrației bunurilor săsești din Ardeal.

Nu trebuie deci cine știe ce studii profunde de drept pentru a înțelege oricine că puterea timpului petrecut de atunci și până azi a stins pentru vecinicie pretențiunile sașilor, cari în lăcomia și patima lor nemăsurată de pământ se încearcă într'una a le pune pe tapet.

1. Rusu-Abrudeanu.

Gronica pedagogică.

Cum să ne păstrăm numele românesc în școală?

Precum știm legea apponyană, dar îndeosebi interpretarea legii prelinde ca toate protocoalele școlare să se conducă în limba maghiară fără deosebire de caracterul școlilor.

Atât legea, cât și interpretarea se explică din două puncte de vedere ș. a. astfel:

a) În senzul patriotic se pretinde, inscripția, rubricile, observările, referările oficioase, testimoniile să fie ungurești, dar nu numai atâta, ci se pretinde ca și numele de botez a elevilor să fie tradus conform art. 33, 1894 și conf. ordinațiunii ministeriale din 29 Iunie 1894 sub Nr. 2020 în ungurește, așa că Ioniță va fi János, Alexandru Sándor, Elena Ilonka, — pe scurt — fii valahilor se vor boteza din nou în apele Iordanului kosuthist!

Nu avem ce face! Legea îi lege, iar noi românii sântem fii legii, pe care — deși ne tale până-n inimă — totuș o respectăm! Față de aceasta poruncă a legii stăm ca în fața unui »vis maior!« Sperăm însă că vom izbui prin lupte neodihnite să distrugem acest »vis maior«, pentru a cărui prevenire n'am făcut totul la timpul său.

b) Din punct de vedere al șovinismului să pretinde însă și mai mult. Adecă nu numai numele de botez vor să-l maghiarizeze, ci chiar și pe cel de familie. Aceasta constituie deja abuz de putere, e batjocură la adresa neamului nostru. Contra acestei pretențiuni injuste sântem datori a protesta energic, a ne împotrivi cu toată puterea în baza legii și a practicei existente până aici!

Pentru schimonosirea, transformarea connumelor noastre nu au nici o bază legală, din contra noi sântem sprijiniți de lege, și de dreptul nostru etnic! Chiar și între maghiarii în chestia

Pentru cumpărare

pălării pentru copii și domni

cel mai bun magazin e a lui

SUC. EMMER FERENCZ

Weismayr Ferencz

Timișoara, centru, strada Hunyadi.

aceasta sânt două păreri contrare. Unii, șovinisti extremi sânt pentru, alții contra, și astfel și practică susținând, că numele de familie românesc, — în genere al tuturor popoarelor latine, — formează un »noli me tangere!« — fiind noi îndrept a striga: »veto!«

Ca să ne convingem despre aceste două păreri și practice, avem a cel anuarele edate de Institutul medii, cari sânt cercetate și de Români.

Vom afla, că la gimnaziul din Seghedin, Panclova, Biserica-albă etc. din Căprări directorul șovinist a făcut Kaplár, din Ardeleanu Erdélyi, din Socenianțu Szocsenyáncz ș. a. bazaconii; iar la gimnaziul din Arad, Hodmezővárárhely, Timișoara etc. celim numele Românilor cu slove curat românești pe baza certificatului de botez d. e. Siártáu, Vájtianli, Leucuția etc.

Intreb, pentruce aceasta diferență esențială?

Răspunsul e scurt, bazându-mă pe practica ce am făcut-o în aceasta direcție, pe care o resum așa: *Noi sântem lași, fricoși, ei îndrăzneți, chiar și abuzivi și arbitrari!*

Dovedesc. Să-și aducă bine aminte fiecare tată, că oare nu a pșit așa cum afirm eu mai jos. Bietul Român, când își înscrie pruncul la vre-un gimnaziu, ori la școale civile și reale cl. I., — nu că ar îndrăzni să pretindă pe baza certificatului de botez, pe care-l ține tremurând în mână înaintea șovinistului director, — respectarea ortografiei românești a numelui, ci îi pare bine, — vezi Doamne! — că Georghita a tatii îi primit în școli mari ungurești! Indus fiind odată românașul în matriculele școlare, maghiarizat prin lașitatea noastră, — chiar și fără rugare la înaltul ministru, — cu greu își mai poate dobândi numele cinstit!

Știu exemple concrete din pățania mea proprie și a altor colegi ai mei, cari am fost siliți a părăsi gimnaziul din Panclova, pe motiv că agităm, pretinzând numele cinstit. Li drept că am părăsit cuibul șovinist, dar toate testimoniile, a fost nevolt șovinistul director Tordai a le corege conform certificatului de botez.

Ca să dovedesc cele susținute de mine și ca să informez publicul cititor, și îndeosebi pe învățătorii și preoții noștri, cari dela toamnă vor fi siliți a conduce matriculele școlare în ungurește, — spre a se putea apăra de astfel de șicane, citez ordinațiunea ministrului de culte din 1903 Nr. 862.

§ 13. »Az idegen tulajdonnevek általában az a szabály áll: a latin betűkkel író népek tulajdonneveit meghagyjuk változatlanul, egyéb népet a kiejtés szerint írjuk le. Apol continuă supt »1. Eszerint a latin írásu nyelvek pl. olasz, spanyol, francia, oláh stb. nyelv család, személy és hely neveit változatlanul írjuk. pl. Caesar, Bologna, Mirabeau, București... — Pe baza acestel ordinațiuni și a practicei cinstite de până acum învățătorimea și preoțimea noastră este în drept și necondiționat trebuie să introducă în matriculele confesionale-școlare numele tuturor elevilor românește. Păcat de moarte comite acela, — care va batjocuri atât numele său propriu, cât și pe al pruncilor încredințați lor.

Cât despre numele de botez observ, că iarăși noi suntem cauza, și în deosebi preoții au datorința să lumineze pe credincioși, ca să-și boteze pruncii cu nume românesc, pe cari nici în Kamplo nu le putem afla traduse, d. e. Cassius, Coriolan, Mircea, Romul, Remus, Octavian etc. și astfel cu puțină istețime scăpăm neamul întreg de botezul apponyist. Cunosce un sat românesc, unde credincioșii la îndemnul preotului, dela introducerea legilor de matriculă de stat, toți pruncii au fost botezați cu nume curat românesc. Și ce bucurie între prunci! Fiecare își aduce aminte de câte un roman istoric!

Ca deducție din cele premerse putem scoate învățătura:

Mal multă energie, curaj, istețime și dragoste de tot ce avem mai sfânt, — și dușmanul necondiționat va ceda. *»Teologul«.*

INFORMAȚIUNI.

ARAD, 12 Septembrie n. 1910.

— **Un nou aeroplan românesc** Din București se anunță: După succesele lui Vialcu lată anunțându-se încă un aparat românesc de zburat, acela al dlui Brumărescu Indestul de cunoscut de altfel publicului bucureștean.

Noul aeroplan românesc, construit în mărimea sa naturală, n'asteaptă decât adaptarea unui motor pentru a lua și el drumul înaintașilor săi. Pentru un moment el se află expus în Palatul industriei dela expoziție unde d. Brumărescu a invitat ieri mai mulți cunoscuți și tehnicieni pentru a le prezinta înfăptuirea unui ideal și roadele unei munci neinterupte de câțiva ani.

Aparatul dlui Brumărescu, am putea spune că se aseamănă cu acela al lui Farman în cece privește dispoziția cârmelor. Diferența este că planul de jos se găsește redus, arpele conțin câte-un stabilizator, invenția proprie a dlui Brumărescu, iar tot mecanismul orientăției se găsește centralizat într'un volan ca acelea ale automobilelor. El este construit în lemn de frasin centrat cu corzi de oțel și învelit cu ștofă impermeabilă.

Printre persoanele remarcate ieri cităm pe d. niș Em. Porumbaru, Cotescu, directorul C. F. R., Cerchez C. Rădulescu, sub directorul închisorilor, locofenent Goliescu, Robert Catargi, Mollă, pilotul dela aerodromul dela Kilitla și o mulțime de alte persoane care poartă un interes deosebit aviațiunii.

D. Brumărescu a fost felicitat cu căldură și i-s'au promis ajutoarele necesare pentru procurarea motorului. De altfel d. sa merită acest ajutor fiind unul dintre puținii români cari a lucrat cu propriile sale mijloace arătând ce se poate face prin voința urmării unui ideal.

— **O revistă nouă.** La 15 Septembrie va apărea în București revista ilustrată de teatru și muzică »Thalia și Melpomena«, sub conducerea d-lor L. Rebreanu și M. Sorbul, și cu concursul altor scriitori de seamă.

Revista va apare săptămânal cu articole și informații amănunțite asupra mișcării teatrale și muzicale românești.

Abonamentul 10 lei pe an. Numărul 20 bani. Redacția și Administrația: Strada Sf. Apostoli 34, București.

— **»De pe Câmpie«.** Ca răspuns la corespondența publicată sub acest titlu în numărul 176 al »Tribunei«, dl Alexe Bidian, cleric în Sava, ne roagă să constatăm că și numele D-sale nu mai p.în abuz s'a pus pe invitațiile la petrecere ungurească din Legin. Dl Bidian ne asigură că a avut și va avea întotdeauna sentimente românești.

— **Un sportsman român.** Citim în »Gaz. Tr.« din Brașov: De câteva zile se află în orașul nostru dl Lt. Eugeniu Assaky, nepotul marelui ziarist Gheorghe Assaky, cunoscut aviator român.

Dl Lt. Eugeniu Assaky a sosit aci cu automobilul său, o mașină de curse din fabrica Peugeot, venind direct dela expozițiunea din Bruxelles. D-sa a urmat șase luni neinterupt, școala de pilotaj de Mourmelon (Morne) Franța, unde în zborurile, ce le a făcut cu aeroplanul său sistem »Voisin« a obținut strălucite succese.

Înainte de a-și începe cursele aeriene, dl Assaky a întreprins călătoria în țări cu automobilul parcurgând în timp de zece zile o distanță de 3250 klm.

D-sa a trecut din Bruxelles prin Paris, Troye (unde a luat parte la ulimul concurs de aviațiune), Chaumont, Valentegney (Doubs). De aci traversând munții »Jura« a trecut în Elveția, pe care a străbătut-o deantregul, trecând pe la Aaram, Zürich, prin munții Walen-See și scoborându-se prin Buchy în Tirolul austriac, urmând linia Innsbruck-ului Salzburg-Viena-Budapesta-Brașov.

Aci, în orașul nostru, un mic accident a silit pe locotinentul Eugeniu Assaky, să se oprească câteva zile.

Azi d-sa însoțit de confratele nostru din țară dl G. Caliga, a plecat spre Predeal, de unde își va continua călătoria până la Dorohoi. După o ședere de câteva zile în Iași, d-sa va trece cu automobilul său în Basarabia, continuându-și călătoria până la Moscova, și întorcându-se apoi în Franța prin Petersburg, Germania și Belgia, spre a lua parte atunci cu aparatul său de zburat, la toate concursurile de aviațiune, ce se vor anunța.

D. sa mai proiectează, ca la primăvara viitoare să întreprindă o îndrăzneată călătorie aieriană dela Paris la București.

Cunoscute fiind calitățile sale sportive și știința ce o posedă în ramura aceasta, îi prevedem un strălucit succes.

— **Românii de pe Luncă — se mișcă.** Ghița groasă ce a cutropit pe frații așezați pe Luncă, în partea dinspre Sălaj a Bihorului, începe a se topi. De odată cu inaugurarea băncii »Luncana« din Marghita, în sufletul fraților de pe Luncă a început a se trezi și dorul de asociere culturală, chiar pentru aceea s'au și întrunit în 11 Septembrie, la o conferință restrânsă în Marghita, unde vor hotări asupra felului înființării despărțământului Marghita, al Astrei, — și astfel vor intra și ei în șirul acelor ținuturi românești, cari se bucură de binefacerile culturai și vieții sociale românești.

Înainte cu Dumnezeu!

— **Moșia archiducelui Orth.** Din isvor bineinformate se lansează știrea că după declarațiunea oficială a moșii archiducelui Iohann, moștenitorul de tron Franz Ferdinand e hotărât să cumpere proprietățile acestui aflătoare în Onunden. Proprietățile le formează un domeniu și un castel situat în mijlocul îmbinării râului Traun cu Gmunden, numită Traunsee. Castelul acesta va fi prefăcut cu totul și va servi ca locuință permanentă pentru vară.

— **Trei oameni înecați.** Azi la ceasurile unsprezece s'au urcat niște oameni într'o luntre să treacă Murășul la celalalt mal, spre Aradul-nou. Din nenorocire însă erau mai mulți decât permitea numărul regulamentar de 12 și singurul cârmaci ce aveau, neputând răsbi cu valurile, a scăpat vasul în jilipul unei mori. Luntrea s'a răsturnat aruncând pe oameni în apă. Trei dintre ei, două femei și un bărbat au murit în valuri, ceilalți au scăpat.

După alte șvonuri se zice ca ar fi murit opt inși. S'a făcut o anchetă pentru a desvăli adevărul și a constata cine poartă vina catastrofei. După amiazi au scos din valuri cadavrul unei femei.

Numai trebuie să vă comandați mobile din Budapesta

se capătă garnitură întreagă din lemn masiv pentru aranjarea dormitoarelor și constă din: 2 dulapuri, 2 paturi, 2 dulapuri de noapte cu marmoră, 1 spălător cu marmoră și cu oglindă pentru suma de 360 coroane.

Tot aceeași cu toalete în 3 părți 400 coroane. Mare economisire în spese de transport, pentru că întreaga garnitură se expediază franco conform tocmeli separate, în oricare parte a Ardealului. Improvința la dorință prezentăm în persoană bogata noastră colecție de mostre și servim cu prospecte și cu deseme. — Să fim atenți la firmă.

pentru că dela **Székely și Rėti** fabricanți de mobile în Marosvásárhely,

— **Știri din Bucovina.** Ziarul »Patru« din Cernăuți aduce știrea că comitetul țării în ședința sa din urmă, conformându-se hotărârii luate de dietă — a hotărât ca începând cu 15 Octombrie 1910 să înființeze în Cernăuți o școală agricolă de iarnă. Această școală pe lângă accesoriile de trebuință va avea și trei secții deosebite: una românească, una nemțească și una rutenă.

— **Cutremure de pământ.** Din Laibach se telegrafiază: ieri dimineață la ceasurile două și douăzecișicinci minute 50 secunde s'a simțit începutul unui cutremur îndepărtat. Cutremurul a ajuns maximul la 3 ore nouă minute, cincizecișapte secunde și s'a sfârșit la 3 ore 30 minute la o distanță de 8500 chilometri.

Aparatele seismografice dela Institutul c. r. central de meteorologie și gheodynamică încă au semnalat de dimineață un cutremur îndepărtat, destul de puternic, la o distanță de 9000 chilometri. Începutul cutremurului s'a observat la ceasurile două, douăzecișicinci minute, douăzecișapte secunde noaptea, maximul de sbatere s'a ajuns cam 0,2 milimetri, la ceasurile 3 și s'a sfârșit la ceasurile patru de dimineață.

— **O nouă operă a lui Strauss.** Cea mai nouă operă a lui Strauss Richard, unul dintre cei mai de valoare compozitori germani a fost refuzată de secretarul teatrului din Drezda, contele Seebach. Faptul a stârnit adevărată furtună, și unele ziare publică un fragment din scrisoarea care a însoțit acest refuz. Având în vedere că pe această scenă au fost reprezentate și celelalte opere ale lui Strauss, cineva ar fi întrebat pe secretarul teatrului asupra motivului acestui refuz. Și după cât scrie un corespondent din Drezda al ziarului »Börsen Courier« cauza ar fi neînțelegerea asupra tantiemei care era aproape dublă ca la operele »Electra«, »Prometeu« și »Salomea«. Pe lângă aceasta compozitorul vrea să oblige teatrul ca nu numai opera »Electra« și »Salomea« să fie reprezentată zece ani de-a rândul de câte patru ori pe an, ci direcțiunea să primească și opera nouă »Rosenkavalier« tot pe zece ani. Opera cea nouă încă nici n'a ieșit de sub teascurile tiparului, și cu toată faima autorului, valoarea ei artistică abea după apariție se va putea constata. Aceste ar fi declinativele care au determinat pe contele Seebach să se lipsească de favorul de a oferi, cel dintâi, publicului premiera operei »Rosenkavalier«.

— **Căsătoria ducelui Abruzzilor.** Din Milano se anunță: Colaboratorul din Paris al ziarului »Secolo« a avut o convorbire cu miss Elkins, logodnica ducelui Abruzzilor.

Ziaristul a găsit pe milionara americană slăbită, și cu ochii înroșiți de plâns.

La întrebarea dacă e adevărat că planul căsătoriei cu ducele Abruzzilor a fost zădărnicit, miss Elkins a răspuns:

— Din nefericire, e adevărat!

La o altă întrebare a corespondentului, americana a spus că motivele zădărnicierei acestui plan sânt chestii de etichetă.

E vorba de situația părinților fetei, când ea va deveni ducesă a Abruzzilor.

— Și ați pierdut orice speranță, termină ziaristul.

— Nu, a răspuns miss Elkins. O vagă speranță mai există. Dacă regele va voi, căsătoria se va face. Ultimul cuvânt îl are regele.

— **La Ierusalim!** În numărul 171 al acestui ziar am publicat o notiță în care avizăm pe cei ce ar dori să facă o călătorie la Ierusalim, că în acest scop, mai mulți înși, am înființat un fond special. Constatăm cu bucurie că avizul nostru a aflat un răspuns frumos, întrucât numărul celor ce și anunță dorința de-a participa la o această frumoasă excursie, sporește mereu. Tot mai mulți înși cedează îndemnulul ferbinte de-a vedea locurile unde și-a petrecut viața Mântuitorul nostru, locuri sfinte pentru toți creștinii adevărați.

Foarte mulți însă mi-au cerut diferite lămuriri și informații, cari fiind aproape de aceeași natură tuturor le răspund că:

1. În excursie pot participa și femeile: (deja avem și înscrise).

2. La timpul său vom solicita dela guvernele țărilor, punde se va face excursia pentru educere atât pe căile ferate cât și pe vapoare. Dacă vom obține reducere, ceea ce e mai mult ca sigur, în cele 250 cor. plătit lunar, pe lângă călătoria tour-retour (incolo și îndărăt) se vor cuprinde și alte favoruri.

3. Cei înscrise toți sânt de acord ca excursia să se facă peste Predeal-București-Constanța-Constantinopol-Iapa, iar dacă cheltuielile vor fi suficiente, reîntoarcerea să se facă peste Italia.

Pe cei înscrise sau cari se vor înscrie de acum înainte, îi rog ca totdeauna să trimită mai mult cu 4 fl. cheltuielă pt. plasarea paralelor, iar cei ce doresc vre-o informație să trimită marcă pentru răspuns. Arhiș, (Árkus) via Beél. *Simion Stana*, preot.

— **Sub roțile trenului.** Din Komárom vine știrea: ieri înainte de amiază la ceasurile zece a intrat deodată în gară și trenul dinspre Viena și cel dela Érsekújvár. În gară erau ocupați mai mulți oameni între cari un monteur și un ziler și din nenorocire n'au observat decât trenul dinspre Viena și au fost apucați sub roate de cel din Érsekújvár care i-a mutilat îngrozitor. Monteurului i-a rețezat gâtul, iar muncitorul care voia să îl smulgă de sub roate l-a tăiat o mână.

— **Din domeniul aviației.** Din Paris vine știrea că senatorul Dause într-o convorbire cu un ziarist ar fi zis că e hotărât să propună fixarea unui premiu de 100.000 de franci pentru inventarea unui motor care va fi dintre toate cel mai ușor și cu toate acestea se va dovedi cel mai rezistent. Fiind până acum hotărâtă teoria zborului cu corpuri mari grele ca aerul și dovedindu-se bună, rămânea să se hotărască chestia motorului care prin acest premiu va trece de singur prin nenumărate faze, până când vom avea modelul perfect. Senatorul Dause nu va admite la concurs decât fabricații franceze.

— **Călătoria unui ministru englez.** Ministrul de externe al Angliei Winston Churchill și soția sa au întreprins o călătorie de distracție prin Levant, pe bordul jachetului »Honor«. Se vede însă că și-a început călătoria într-o zi nenorocită, căci câteva zile în urmă — după cât se anunță — cu prilejul unei vânători a fost grav rănit la un genunchi și a trebuit să se oprească la Smyrna unde a fost primit în spitalul englez până la restaurare. Ziarele de ieri aduc știrea că jachetul »Honor« s'a înămolit pe o bancă de nisip din apropierea Insulei Mitylene. Din fericire nu s'a întâmplat nici o nenorocire mai gravă. Până acum însă n'a venit nici o știre despre societatea care se afla pe nord — între care și deputatul englez F. E. Smith — de a putut să și urmeze călătoria sau nu.

— **Starea artistului Kalnz.** În fiecare zi sosesec nenumărate scrisori la adresa sanatorului în care se află Kalnz, știricind despre starea artistului, ca o dovadă de popularitatea de care se bucură. Artistul se află acum cu mult mai bine. Ieri a mâncat cu poftă și nu mai avea nici o durere, în tovărășia prietenilor săi cari veniseră să îl vadă. A făcut adâncă impresie vizita prietenului de ani îndelungași Paul Lindau, cu care a petrecut după amiază în camera sa de suferințe.

— **Falsificatori de monede arestați.** Din Horn se anunță că în gara Alexandrovo din granița italiană poliția a arestat pe un călător care avea un geamantan cu două capace și între aceste avea ascunse bancnote falsificate rusești în valoare de 150000 de ruble. În tovărășia lui se afla și o femeie, amândoi au fost escortați la Varșovia. S'a constatat că cel doi excoerci cât timp petrecuseră în Germania au schimbat bancnote în valoare de 100000 de ruble.

— **Telegrafie fără fir pentru vasele submarine.** În ministerul de război din Anglia se fac încercări pentru a stabili comunicația cu vasele submarine, prin telegrafie fără sârmă. Un vas submarin a fost provăzută cu aparatele de trebuință și s'a constatat că submarinul a prins mai multe telegrame cari i-le trimisese un vapor de curse. Experiențele au reușit pe deplin, cu toate acestea încercările continuă căci până acum vasele submarine n'au putut transmite nici o telegramă vapoarelor de poștă.

— **Un anunț funebru.** Sâmbătă a murit în Orleans scriitorul Ludovic Bousсенard cunoscut în toate părțile lumii culte prin scrierile sale pentru tineret, dar mai ales prin cartea: *Călătoria unui tiner parisian în jurul lumii*. Scriitorul nici pe patul de moarte nu și a pierdut umorul și când a văzut că numai clipe îl despart de pragul mormântului a luat un condol și s'a făcut următorul anunț funebru. »Louis Bousсенard vă invită respectuos la îngroparea sa, care va avea loc în Eserene Luni în 12 Septembrie. A murit în vîrstă de 63 de ani, după moartea soției sale, răpus de durerea pe care n'a putut-o vindeca cursul vremilor. Numeroșilor prieteni și credincioșii cititori îi trimite salutul din urmă.

x **Seminar de drept în Cluj** strada Petöfi No. 18 (dela 1 Octombrie în Ferencz József-ut No. 6.) Pregătește pentru examene fundamentale și de stat. Imprumută însemnările noui pregătite. La cerere se trimit prospecte gratuit.

Dentist român în Arad.
VIRGIL MUNTEAN
Szabadság-tér Nr. 3. Lângă farm. Rozsnyay.
Dinți artificiali în cauciuc dela 1 cor. în sus. Coroane de dinți în aur 24 cor. Dinți cu șurub în aur și platină 20 cor. Poduri în aur și aluminium, cari nu se pot scoate din gură, în preț cât se poate de moderat și în rate lunare. — — — Garanță până la 10 ani. Reparaturi la pieze făcute de mine se efectuează gratis. Celor din provincie se efectuează lucrările în aceeași zi.

ECONOMIE.

Mișcarea cooperativă la Românii din Ungaria.

Supt acest titlu, redactorul »Revis'ei Economice«, d. Constantin Pop, a prezentat la al VIII-lea congres cooperativ internațional, ținut anul acesta, în Septembrie, la Hamburg, unele date informative despre dezvoltarea și starea de acum a cooperăției la noi. Comunicările d-lui C. Pop — scrie »R. E.« — sânt făcute în limba germană și sânt cuprinse într-o broșurică prezentabilă, din cari mai multe exemplare s'au împărțit membrilor congresului. Precum se știe, însoțirile economice la noi și peste tot mișcarea cooperativă la Românii din Transilvania și Ungaria este așa de tinără încă, încât până acum de-abia este ceva de vorbit despre ea. De-aceia și informațiile referitoare la însoțiri n'au putut fi decât foarte restrânse și împreunate cu nădejdea, că numai de aici înainte așteptăm încetățenirea pe toată linia a acestei folosite instituțiuni. A făcut însă foarte bine d. Pop, că folosind ocazia aceasta a prezentat câteva date și despre băncile noastre, azi singura instituțiune economică mai de samă și mai organizată la poporul nostru de-aici.

E primul caz acesta că noi Românii din Ungaria luăm parte la un congres internațional cu caracter economic și dăm cu această ocazie modeste informații străinătății despre viața noastră economică de aici.

Iată de altfel comunicările dlui Pop în traducere pe românește din broșurica amintită:

La Românii din Ungaria, cari conform ultimului recensământ al populațiunii numără 3.200.000 de suflete, mișcarea cooperativă este de dată mai nouă; abia are un trecut de 1 și jum. decenii.

În urma relațiilor politice interne nefavorabile Românii din Transilvania și Ungaria au fost lipsiți până în anii 70 de orice organizație economică. În anul 1872 ei întemeiază primul lor institut de bani, »Albina« cu sediul în Sibiu, având un capital inițial de K. 600.000, care însă azi se cifrează deja cu K 3 milioane.

Acestei fondări li urmară în curând alte fondări noi, încât azi numărul institutelor de bani

române din Ungaria se urcă deja la 200, având un capital social de K. 25.000.000, rezerve în sumă de K. 10.000.000, și active totale de K. 180.000.000; depozitele spre fructificare administrate de ele se urcă la suma de K. 95.000.000, iar profitul net realizat în ultimul an de gestiune se poate evalua la K. 3.000.000.

Deși întemeiate, după exemplul »Albinei« în marea lor majoritate ca societăți pe acțiuni, totuși, după natura și afacerile lor, institutele de bani române au caracterul unor adevărate bănci populare, rolul cărora le revine în sinul poporului român. Ele sânt în preponderanță fondări ale popoului, își au sediul în comune rurale și orașele, de unde alimentează, pe lângă condiții avantajoase trebuințele de credit ale populației rurale, deșteptând și promovând în mijlocul acestor totodată spiritul de economisire.

Din beneficiile lor anuale, băncile române din Transilvania și Ungaria sacrifică an de an sume considerabile — în anul 1909 cel puțin C. 150.000 — pentru scopuri culturale-filantropice: pentru susținerea de școli populare, întregiri de salare învățătoarești, mese studențești (»Albina« din Sibiu singură susține deja de ani de zile o »masă a studenților«, la care 50 de școlari săraci de la licee beneficiază de prânz gratuit), pentru burse la studenți săraci, ucenici și calfe de meserii, pentru biserici, spitale și diferite reuniuni culturale etc.

În privința acestor institute de bani române sânt o munificență, care este întrecută la diferitele popoare ale Ungariei numai de Sașii transilvăneni.

Mișcarea cooperativă propriu zisă, prin înființarea de însoțiri satești a început la Români din Ungaria — abstrăgând de unele încercări neizbutite ale »Albinei« cu reuniuni de credit sistem Schulze Delitzsch în primii ani ai existenței sale și de alte câteva însoțiri — abia în anul 1894. De la anul acesta încep a se înființa în comunele rurale românești din comitatul Sibiuului, în urma stăruințelor și a propagandei intensive făcute de »Reuniunea română de agricultură«, cu sediul în Sibiu, primele însoțiri de credit sistem Raiffisen, al căror număr azi se urcă în acest comitat deja la 18.

De aici mișcarea pentru înființarea de tovarășii satești s'a răspândit apoi succesiv și asupra celorlalte comitate cu populație românească: Făgăraș, Cluj, Bistrița-Năsăud, Sălaj, Caraș-Severin, etc.

Animate de rezultatele favorabile, cu cari însoțirile satești conlucră deja de ani de zile la ridicarea bunăstării materiale a țărănimii la Sașii transilvăneni, în regatul vecin al României și la Românii bucovineni, în ultimii 5 ani, cercurile conducătoare ale Românilor din Transilvania și Ungaria au început a da o atențiune potențată mișcării cooperative. Aceasta este promovată acum atât materialcește prin institutele de bani existente, cât și moralicește pe calea presei, îndeosebi a celei de specialitate: »Revista Economică«, (Sibiu) și »Tovarășia«, (Orăștie), precum și prin prelegeri populare sistematice asupra importanței cooperativei, aranjate de »Asociațiunea pentru literatură și cultura poporului român«, cu sediul în Sibiu.

Propaganda aceasta a dat deja rezultate îmbucurătoare. Numărul însoțirilor românești de tot solul azi este de 200, din cari sânt:

80 însoțiri satești de credit,

50 însoțiri satești de consum

și 5 însoțiri pe producțiune și valorizare.

Restul sânt reuniuni satești pentru asigurarea vitelor, reuniuni de înmormântare și alte categorii de însoțiri.

Însoțirile românești din Transilvania și Ungaria îndeosebi cele de credit sânt în marea lor majoritate fondări independente, cari își acoperă trebuințele de credit de la institutele de bani române existente; o parte: însoțirile comunale de credit, din comunele românești aparțin »însoțirilor centrale regnicolare de credit« întemeiate pe baza articolului de lege XXIII: 1898; iar însoțirile de consum stau aproape exclusiv în legătură cu centralele însoțiri or de consum »Hanga« din Budapesta.

În urma dezvoltării îmbucurătoare, ce au luat diferitele soiuri de însoțiri românești, se impune tot mai mult necesitatea de a întruni aceste însoțiri, azi încă răslețate, în o centrală proprie a lor. Aceasta probabil va și urma și anume în cadrul centralei institutelor de bani române existente, întemeiată la 1907 pe bază cooperativă: »Solidaritatea« cu sediul în Sibiu, care în adunarea sa generală din acest an a luat deja privitor la înzestrarea și organizarea satelor românești pe calea însoțirilor câteva hotărâri importante.

Intemeiată aceasta centrală, cu altă ocazie sigur va fi posibil a prezenta asupra rezultatelor cu cari operează însoțirile românești de toate categoriile, și unele date mai de aproape, exprimate în cifre, a cărora compunere de astădată, fiind mișcarea încă tânără și răslețată — n'a fost posibilă.

Mișcarea în jurul însoțirilor, azi modestă va putea fi atunci condusă în mod sistematic de factorii chemați și va crește, ajungând desigur — ca și la alte popoare culte — să fie și pentru poporul românesc una dintre bazele cele mai solide ale prosperării materiale și morale ale țărănilor noștri.

La „Librăria Tribunei“ se pot procura următoarele manuale

Dr. Petru Barbu. Catehism IV carte de religie	—40
» » » Simple istorioare religioase morale	—30
» » » Istorioare biblice	—30
» » » » bisericești	—30
» » » » (1910)	—30
Nicolae Crășmariu. Prelegeri metodice din istorioare biblice. Preparațiuni la întreaga materie de învățământ prescrite pentru clasele II și IV ale școlilor primare, 74 lecțiuni cu harta istorică a Palestinei.	3—
» » Istorioare biblice, cl. III și IV.	—40
» » Istorioare bisericești pentru clasa V și VI.	—40
Catehism	—40
Din istoria biblică pentru școli elementare.	—24
Din liturgica bisericii ortodoxe române (Cu două ilustr.)	—70
Abc-dar carte de cetire de Iosif Moldovan și conșoții.	—40
A doua carte de cetire de Iosif Moldovan și conșoții.	—40
A treia carte de cetire de Iosif Moldovan și conșoții.	—60
A patra carte de de cetire de Iosif Moldovan și conșoții.	—60
Carte de cetire pentru clasele 5-6 de Iosif Moldovan și conșoții.	1.—
Limba maghiară de Iuliu Groșorean și Iosif Moldovan pentru clasele 1-3.	—50
Limba maghiară de Iuliu Groșorean și Iosif Moldovan pentru clasele 4-6.	—50
Gramatica română de Iuliu Groșorean Ed. II	—40
<i>Scrierile lui Iuliu Vuia</i> (Aprobate de înaltul minister.)	
Abc-dar ilustrat scris pe baza metodei cuvintelor normale Ediția VI. (1910)	—40.
Abc-dar scris pe baza metodei sunetelor vii.	—40
Instrucțiune metodică a metodei sunetelor vii	—80
Carte de cetire pentru clasa II Ed. III.	—36
» » » clasele III și IV.	—60
» » » » V și VI.	—60
Curs practic de limba rom. pentru cl. 3,4,5, și 6	—60
Curs practic de limba maghiară pentru cl. 1, 2, 3, (Gyakorlati tanmenet a magyar beszéd tanításához) ed. VIII.	—50
Curs practic de limba maghiară pentru cl. 4, 5, 6, (Gyakorlati tanmenet a magyar beszéd tanításához.)	—50
Elemente de geografie și constituție.	—60
Curs practic de aritmetică pentru clasele 2, 3, și 4 Ed. IV.	—60
Curs practic de aritmetică și geometrie pentru cl. V și VI.	—36
Curs practic de istoria Ungariei.	—40
» » » istoria naturală.	—60
» » » fizică și chimie.	—50
» » » economie.	—56
Carte de învățătură pentru ultimii ani ai școlii primare și pentru cursurile de repetițiune economice.	1:50
Curs practic de istoria literaturii române de Iosif Stanca.	—40

Exerciții intuitive române maghiar e de Ioan Vancu —50
Geografia Ungarie pentru școlile populare de Iosif Stanca. —30
Manual de gimnastică de Ioan Prodan. —60
Rugăciunile școlarilor, cântări bisericești. —50
(Toate au obținut aprobarea ministerială).

Tot la librăria Tribunei să mai pot comanda revizite de scris și desemn pentru școli și cancelarii. Caele pentru caligrafie română, germană, dictando și comput à 2, 4, 5, 10 și 20 fl. bucata. Caele pentru desemn cu și fără puncte. Cerneală Anthracen, Writing-Ink, Princess-Ink, Király și Salon. 1 sticlă à —12, —20, —40 —60 l.— și 1:80. Tuș. Gumi arabicum. Condeie. Călimare Tampane. Ceruze de peatră. (stile) Notițe de buzunar. Creioane. Gumi de șters. Tăblițe. Albume pentru cărți poștale. Albumuri pentru poezii și memorie. Bureți pentru tăblițe și mari și pentru tablă. Ceară roșie. Compasuri (Zircăle). Glazure Penale de lemn pentru păstrat ceruze, în formă de cutii.

Poșta Redacției.

C. M. G., Deva. Scriitorul de care întrebi trăiește la București. El e autorul povestirii și din »Foala pentru toți«.

Tirliușă. Vă rugăm să ne dați adresa pentru a vă comunica un răspuns primit la apelul din numărul 176.

I. M. Tâlna. Articolul d-v. e inoportun și merit să provoace disensiuni ce mai mult strică decât ne folosesc. Erați cu mult mai bineveniți, dacă la timpul său vă cheltuiți străduința de a servi interesele generale scriindu-ne un raport lung și amănunțit despre oribila vărsare de sânge dela d-v.

»Teologul« Cu »Neaplicarea regulamentului în parohia Birchiș« adresați vă la forul competent. Salutați.

Dicosânmartin. Invitățile pe cari nu e indicată tipografia, le considerăm ca tipărite la străini și le tratăm în consecință.

Redactor responsabil: Iuliu Giurgiu.

»Tribuna« Institut tipografic, Nitchin și cons.

Dr. Stefan Tămășdan,

medic univ. specialist în dentură,
Arad, vis-à-vis cu casa comitatului.
Palatul Fischer Eiz. Poarta II.
Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. n.

Gumpăr

Fân de livadă sănătos și uscat în orice cantitate ab Arad.

Iuliu Löbl,
furnisor militar.

Credit pe ipotecă, pe cambla
și pentru oficianți
mijlocește

Herzog Sándor

A R A D,

str. Weitzer János 15.

Telefon nr. 378.

8000 coroane câștig curat!

Gaut un soț (companist) cu un capital de 5—6000 cor. pentru înființarea unei prăvălie, de manufactură, în un oraș în centru Bănatului, respectivul nu e lipsă să fie chiar comerciant, suma de sus o posed și eu, atât pentru capitalul său, cât și pentru câștigul de sus **garantez!** Doritorii binevoiască a se adresa administrației ziarului »Tribuna« în Arad.

AVIS!

Se caută la Pensionul model de fete din Turnu-Severin, România:

1. **O bucătăreasă** foarte pricepută în arta culinară, fără vițiu și cinstită. Ofer 45 lei lunar.
2. **Un rânduș**, ca ajutor bucătăresei, cinstit, muncitor. Ofer 25 lei lunar.
3. **O fată sau femeie în casă**, care să știe nemțește, harnică, pricepută și cinstită. Ofer 25—30 lei lunar. Angajamentele se fac anual.

Adresați scrisori Directoarei

Maria P. Marinescu.

ANUNȚ.

În cancelaria advocațională a subscrisului
un candidat de avocat

cu praxă îndată afă aplicare pe lângă condițiuni favorabile. — Reflectanții să se adreseze subscrisului comunicând condițiunile.

Dr. Gavrița Suci, avocat
Hațeg—Hátszeg.

ANUNȚ.

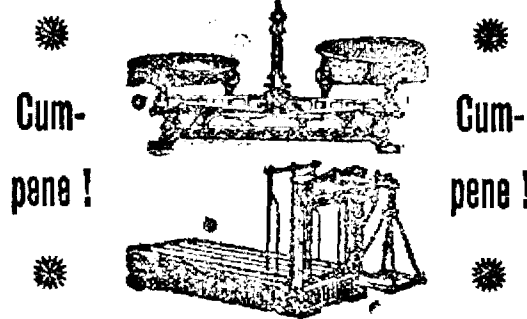
Un bărbat în vîrstă de 31 de ani, tare și sănătos, cu soția dimpreună **caută loc pentru servitor de paradă.** Disponibil în tot momentul. — Condițiunile rog a se trimite la adresa: **Moise Besu**, în Nagytorák (cott. Torontal).

ANUNȚ.

Sunt învățătoare văduvă în etate de 34 ani fără de familie, — din familie bună, — și ași dori a lega cunoștința cutărui domn preot, la care să mă aplic ca și economă. Epistolele să se adreseze la adm. acestui ziar sub pseudonimul: »Străina«.

În atențiunea proprietarilor de cumpene!

Am onoare a face cunoscut on. public că am depus cu succes bun **repararea și pregătirea cumpenelor** la școala industrială și de metalurie din Arad și astfel ca reparator calificat pentru repararea cumpenelor primesc repararea a tot-felul de **cumpene** ș. a. cumpene cu brațe egale, în forma

de pară, — zecimale, — centimale și pentru trăsuri, precum și semnarea punctuală a podurilor de 20, 10, 5, 2, 1 — și 1/2 kg. și legalizare alor. — Rugând binevoitorul sprijin, sunt cu d. stimă:
LUDOVIG SIRBU lăcătar și măjer diplomat,
D E V A, Laktanya-u: nr. 6.

Anunț.

În cancelaria mea află aplicare momentană

un scriitor de avocat
cu praxă bună

pe lângă condițiuni favorabile. Numai scriitor de profesiune și om mai tânăr poate reflecta la postul acesta.

Dr. Ioan Hica,
advocat,
Hațeg (Hátszeg).

Un practicant de farmacie

cu praxă de un an sau doi ani, care posedă și limba germană, află imediat aplicare pe lângă un salariu de 20 respective 30 coroane și tot viptul, în farmacia **Virgil Vlad**, Gyulafehérvár.

Dózsa János măiestru -
cojocar în
Nagyvárad, Zöldfa-passage Nr. 9.

Se recomandă ca măiestru perfect în ru prepararea tuturor articulelor aparținătoare acestei branșe precum:

guleri preparative, guleri boa, manșoane (muff) în executare modernă și după cel mai elegant gust.

Blane și tocure de picioare, etc

Reparaturile se execută prompt.

Cărți de școală

pentru anul 1910-11,

deasemenea

recvizite școlastice,

se pot cumpăra pe lângă prețuri moderate dela librarul:

Vértes József,

Temesvár-Fabric, (városi uj palota).

Atrag atenția onoratului public asupra atelierului meu de **spălătorie și colorare chimică** existent de peste

50 de ani

cea mai veche în ramul acesta. Serviciu ireproșabil. — Prețuri conv.

FEICHTINGER J.

Kolozsvár

Str. Paris 5.

Telefon

Báró Kemény József. Fabrică de mașini „HUNGARIA” societate comandită Déva.

Pregătește și ține în depozit:

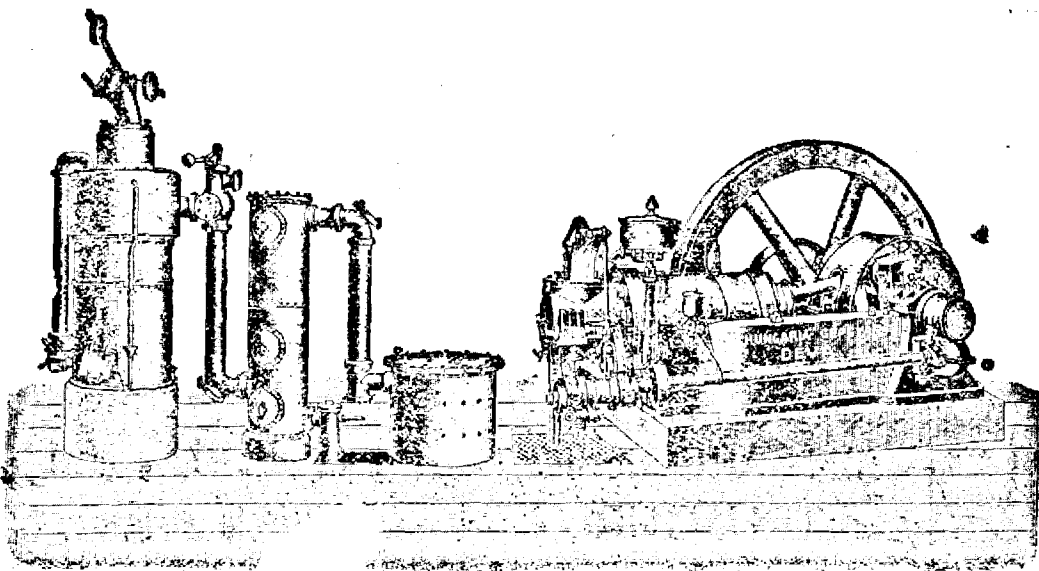
Tot-felul de mașini economice.

Garnituri de motoare cu benzin și ulei pentru trier, în toată mărimea. Tot-felul de motoare stabile și mașini cu aburi de 1 cal putere și până la 500.

Plănuirea de stabilimente pentru lumină electrică și pentru putere transpunătoare, instalarea castelelor și economiilor cu lumină electrică. Plănuirea și construirea de mori pentru urluit, măcinat și cherestrăe. Apeducte și fântâni.

Recomandă fabrica sa aranjată modern cu deosebire pentru repararea a tot-felul de mașini economice și a altor mașini și automobile. — Specialități: instalarea de camere răcoritoare, stabilimente pentru fabricarea de ghiață, lăptării și fabricare de cașuri și repararea canelilor.

Stațiuni de automobile.

Cea mai ieftină sursă pentru cumpărat

săpunuri

pentru gospodărie, săpunuri de toaletă, parfumuri, și orice articole pentru spălat.

Luminări

de stearină și ceară pentru biserici; e fabrica de săpun a lui

Lorencz Károly,
Arad, Str. Forray p. Nádasy.

ATENȚIUNE.

Dacă târguiți din articolele anunțate în ziarul nostru, vă rugăm ca la comandă să amintiți unde a-ți cetit aceste anunțuri. :-

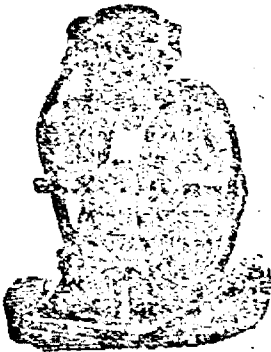
— Telefon pentru oraș și comitat Nr. 318. —

Atelierul special de reparat
al renumitei firme:

Schmerek E.

— Temesvár-Jószefváros, Bonnáz-u. 14. —

Primește tot-felul de reparări și transformarea motoarelor cu benzin, gaz și ulei brut, absorbitoare de gaz, locomobile cu benzin și ulei brut și Arlapuri p. trierat. Bastimente cu benzin, pompe-motor. Mașină de fabricat ghiță. Monări specialiste de mori cu prețuri moderate, precum și reparări de automobile, bastimente și biciclete-motor. Depozit de articli tehnici. Fișle magnetice. Unsoři. Material de condensatiune. Arzătoare cu acetilen. Material pentru instalări cu electricitate. Cereți catalog de prețuri și prospect gratuit. — Serviciu conștiințios —
— Telefon pentru oraș și comitat Nrul 318. —

Primul atelier ardelean aranjat cu putere electrică pentru scobirea pietrelor și fabrică de pietrii monumentale

GERSTENBREIN TAMÁS és TARSA

sculptor și măiestru pietrar.

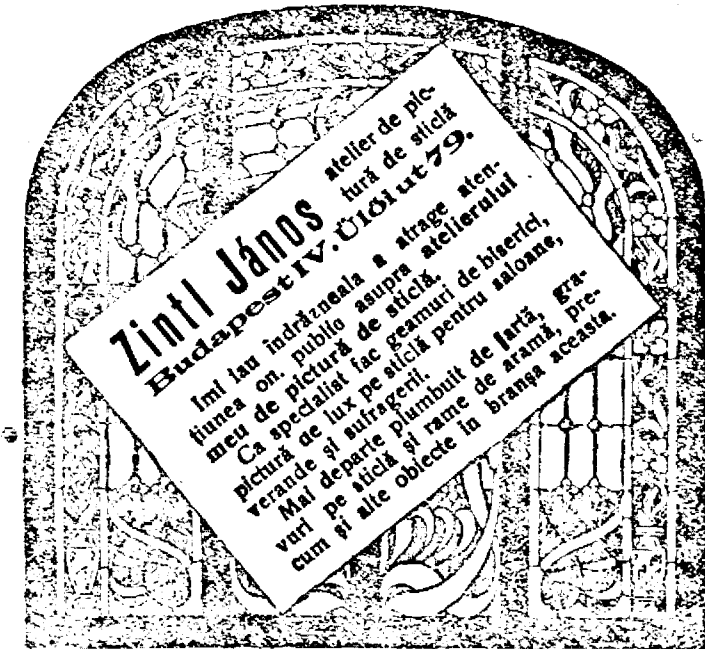
Atelierul central al magazinei: **Kolozsvár, Dézsma-u. 21.**

Magazin de pietrii monumentale, fabricate proprii din marmoră, labrador, granit, sienit etc. Kolozsvár, Ferencz József-út 25.

Biroul Central:

Nagyszeben, Fleischer-gasse 17.

Filiale: Déva, Nagyvárad.

Zinti János atelier de pictură de sticlă
Budapest-IV. Üllői út 79.
Imi lan îndrăzneala a atrage atențiunea on. publico asupra atelierului meu de pictură de sticlă.
Ca specialist fac geamuri de biserici, verande și sufragerii.
Mai deparie pământ de țară, fructuri și alte obiecte în bransa aceasta.

— Atelierul de fotografiat a lui —

Csizhegyi Sándor

Cluj—Kolozsvár, Piața Mátyás király-tér Nr. 26.

— (Lângă farmacia lui Hintz). —

* * *
Aici se fac și se măresc cele mai frumoase fotografii, deasemenca acvarele, picturi în olei, specialități pe pânze ori mătase cari prin spălare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă n'o confundați, Cluj—Kolozsvár, piața Mátyás király-tér 26, lângă farmacia lui Hintz.
Referindu-vă la „Tribuna” veți avea favor în prețuri.

Friedrich Schintzel

— fabrică de mezeluri, —
— salam și cârnățarie —

Nagyszeben — Hermanstadt
— Jungenwald strasse No. 3. —

Își recomandă diferitele specialități de cârnați de cea mai fină calitate, șunci, salam, pariser, cârnăței de hrean și Frankfurt, caș de ficat, sarfaldă etc. Slănină albă și pipărată, unsoare curată de porc.

Liste de prețuri gratuit. Vânzătorii primesc rabat. Comandele din provincie se efectuează prompt, atât la expediția cu poșta cât și cu trenul.

Hoffmann Sándor

Arad, palatul teatrului.

— Au sosit toate noutățile de toamnă: —

Materii admirabile în cele mai noue culori.

POSTAVURI
pentru talii.

DELINURI.

ȘALURI.

ROCHII de desupt.

CIORAPI

mai iefteni ca ori-unde

CONFECȚIUNI

pentru femei și fete.

ALBITURI.

PANZE.

BRODERII.

DANTELE.

ȘINOARE etc. etc.

TRUSOURI.

ADJUSTĂRI

(DECORAȚII)

pentru halne.

Rog să binevoiiți a privi

vitrinele mele.

Frații Burza

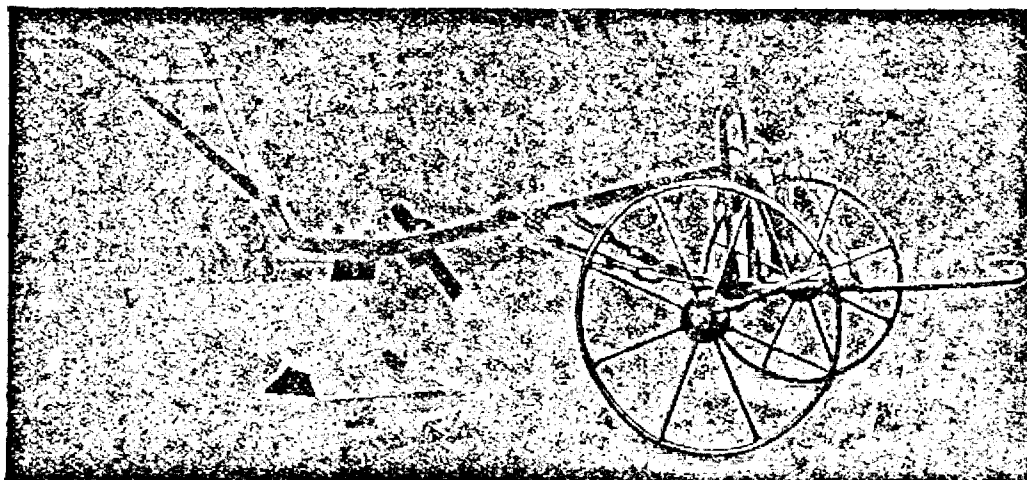
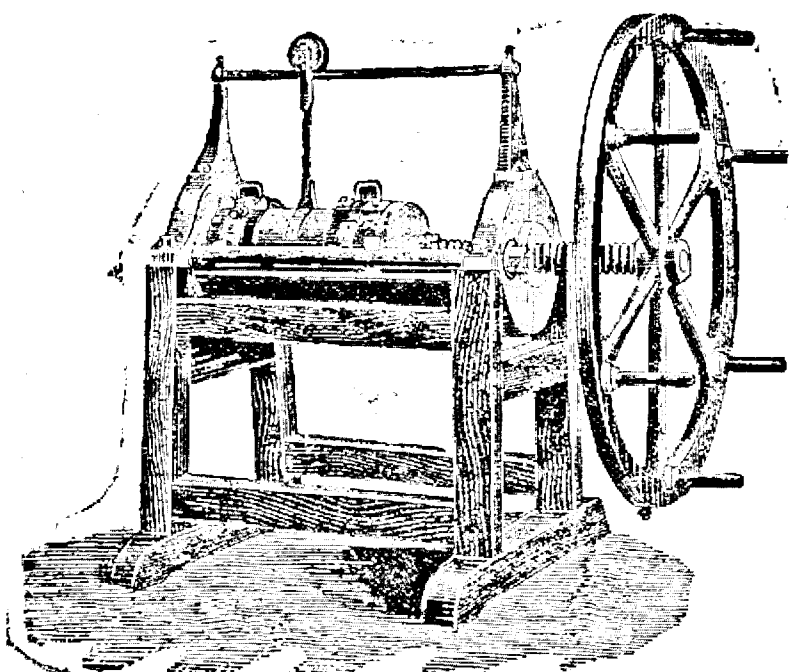
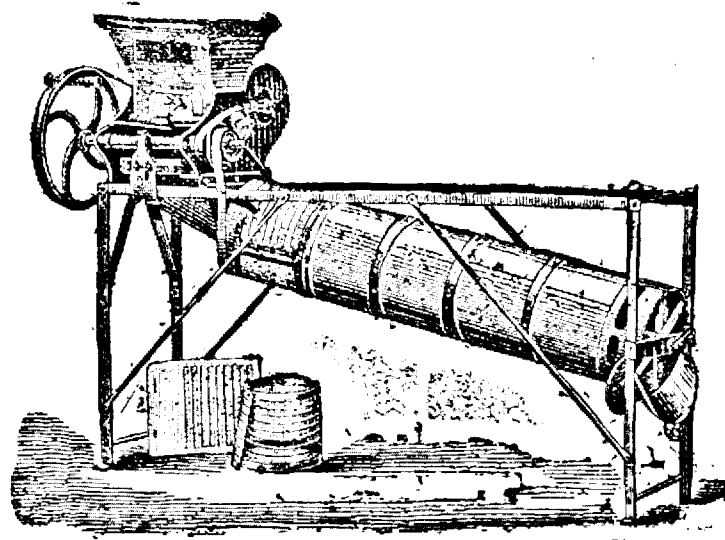
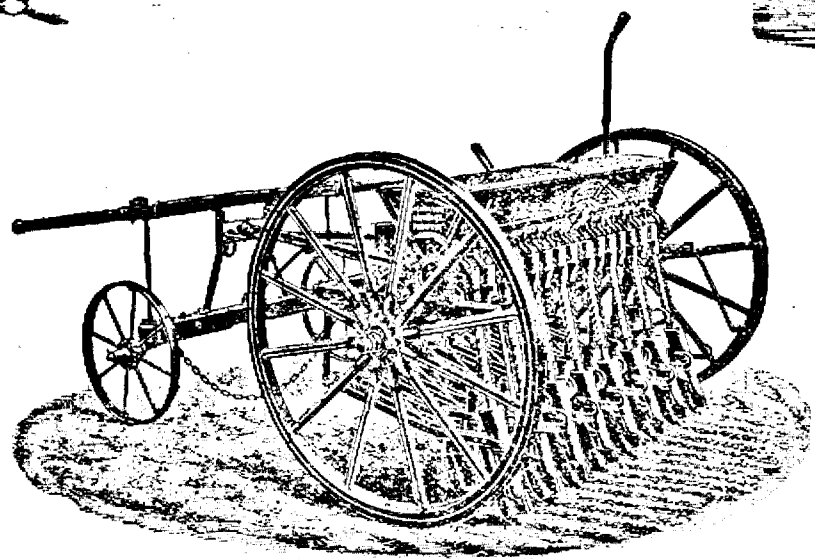
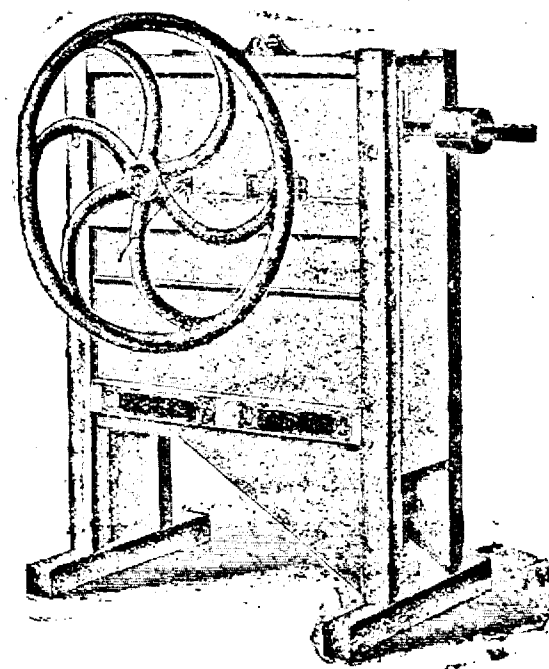
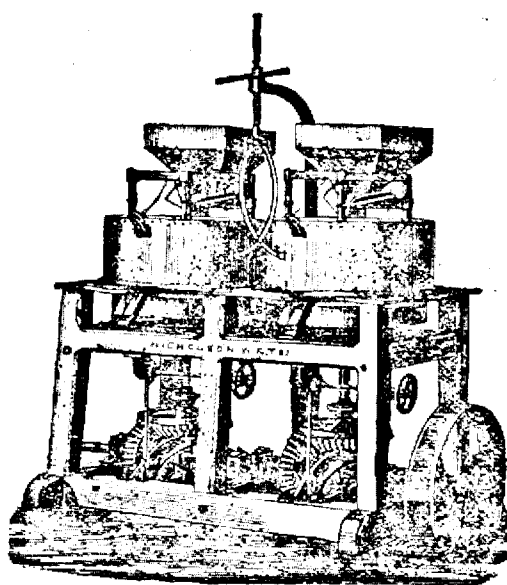
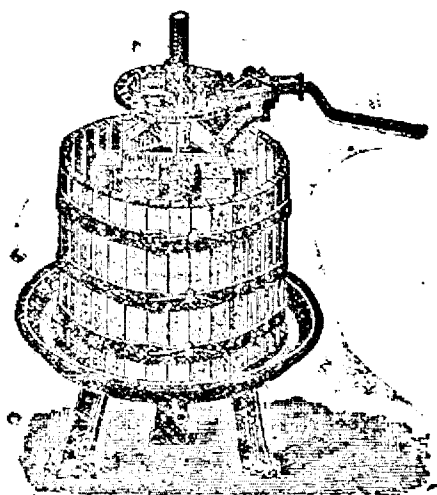
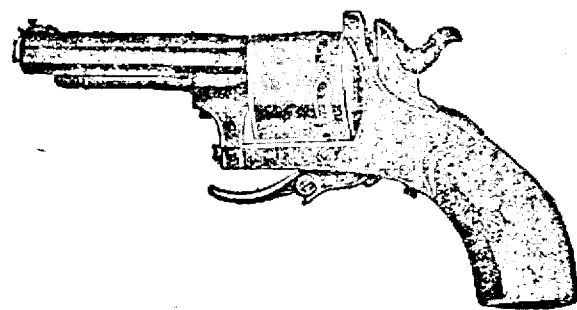
Nr. telefonului 604.

Cea mai mare firmă românească din Ungaria.

Arad, Boros Béni-tér 1.

Recomandă magazinul lor bogat asortat de **ferării, arme** și tot-felul de **mașini agricole** cu prețurile cele mai moderate și pe lângă plătire în rate. Catalog trimitem gratuit.

Agentura generală a fabricii de mașini Nicholson din Budapesta pentru garnituri de treerat și orice mașini agronomice.

Cu garnituri pentru trierat și cu prospecte pentru mori servim bucuros, eventual pentru primirea lucrurilor acestora și facerea contractului mergem la fața locului pe spesele noastre.

== Mare asortiment de osii Steier și originale Winter. ==

„TIMIȘIANA” INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII SOCIETATE PE ACȚII Fondată la anul 1885.

Centrala în Timișoara oraș (Belváros) Piața Balázs No. 1. (Palatul Mocsonyi).
Filiale în Buziaș, Receaș, Ciacova și Delta.

Telefon pentru centrală Numărul 510.

Telefon pentru „STANDARD” No. 1028.

Capital propriu 1,500 000 — Cor. — Depuneri . 4,000.000 — Coroane.

Primește depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libele. — Administrează depuneri cu casete de economizare.

Plătește deponenților după înălțimea sumei depuse $4\frac{1}{2}\%$ și 5% interese, fără nici o detrager.

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la 10,000 Coroane, după starea cassei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acoardă credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acoardă împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Administrează agentura generală pentru Ungaria de sud a societății de asigurare „STANDARD”.

Telefon: Filiala Buziaș Nr. 10. — Filiala Receaș Nr. 14.

Telefon: Filiala Ciacova Nr. 16. — Filiala Delta Nr. 26.

MOBILE BUNE

cu prețuri favorabile

se găsesc în fabrica de mobile a lui

Reisz Miksa

Békéscsaba.

în

Nagyvárad

Sas-utca Nr. 7.